
HET LAND VAN NEVELE

Driemaandelijks tijdschrift van de heemkundige kring

juni 1993

jaargang XXIV

aflevering 2

Afgiftekantoor 9850 Nevele

HET LAND VAN NEVELE

**Driemaandelijks heemkundig tijdschrift voor
Bachte-Maria-Lerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle,
Meigem, Merendree, Nevele, Poeke, Poesele,
Sint-Martens-Lerne, Vinkt, Vosselare en Zeveren.**

Lidgeld 1993

450 fr. over te schrijven op rekening 000-0627981-03 of
290-7431460-20 van „Het Land van Nevele” v.z.w.
Beentjesstraat 24, 9850 Nevele.

Steunend lid 1993

vanaf 1.000 fr.

Redactieraad

A. BOLLAERT - K. DE GROOTE - L. DE RUYCK - J. LUYSSAERT
A. MARTENS - A. STROBBE

Eindredactie

J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

Gedrukt in de Beschutte Werkplaats „Nevelland” te Nevele.

Bij de kaftfoto: Familiewapen van het geslacht Braet: in goud een reiger van lazuur, gebekt en gepoot van keel, staande in een golvend water van het tweede, gerimpeld van zilver, en begeleid van twee antieke molenijzers van sabel. Het schild getopt met een helm van zilver, getralied, gehalsband en omboord van goud, gevoerd en gehecht van keel, met wrong en dekkleden van goud en van lazuur. Helmteken: een hertekop van goud, gehoorned van sabel.

HET LAND VAN NEVELE

---

juni 1993

jaargang XXIV

aflevering 2

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

INHOUD

Den Braetshoek, een oud cultuurgoed	89
Uit het oude fotoalbum	
Tieners uit Hansbeke op uitstap (ws 1914)	131
Grafstenen van de kerk van Nevele in het museum	
”Rietgaverstede” te Nevele	133
Bibliografie Antoine Janssens	135
Bibliografie Jozef Van de Castele	146
Verslagen	149

DEN BRAETSHOEK, EEN OUD CULTUURGOED

Wittewronghele, Van Renterghem, Van der Eken, Van den Houte, Van den Hecke, Van den Damme, Mortier, Loonkins, De Wulf en Braet: het zijn bekende families met diepe wortels in het Land van Nevele (1). Die namen werden reeds in de 15de-eeuwse leen- en renteboeken opgetekend (2). Sporen van een laatmiddeleeuwse nederzetting van de familie Braet werden ontdekt in de wijk Veldeken te Nevele.

We brengen een tijdsbeeld van het vroege dorpsleven en een schets van de minder bekende heerlijkheid 'Nieuwenhove' en haar bewoners in de wijk Veldeken. Daarna verkennen we 'den Braetshoek', de bakermat van het geslacht Braet.

NEVELE IN DE LATE MIDDELEEUWEN

Toen Boudewijn IX (van Constantinopel) en Graaf van Vlaanderen opnieuw met de Franse koning in vrede ging leven, werd het uitgestrekte Land van Nevele in 1200 bestuurd door de invloedrijke Beatrijs van Nevele, weduwe van burggraaf Rogier II van Kortrijk (3).

Nog tot 1381 resideerden de heren van Nevele in hun omwalde burcht nabij de kerk van Nevele. Zij hadden er een prachtig uitzicht op hun vele bezittingen (4).

Onder wind en wolken bood Nevele toen beslist een kleurig schouwspel: met zijn 3 tot 4 m brede Neerkale (ook 'de Poucke' genoemd) die zich door de vallei slingerde en met de schuiten die noordwaarts via de Lieve naar Gent voeren (5). Modderige aardewegen baanden zich kronkelend een weg tussen de groene weiden en bontgekleurde bloemen en planten. Er was leven aan de waterkant en op de uitgestrekte kouters en akkers. Rond de verspreide, met bomen omheinde hoeven, wroetten alsnog de landlieden.

Op dinsdag was het een drukke marktdag. Kooplieden en boeren gingen op en af met dieren, zuivelproducten en graangewassen. In de herbergen 'De Zwaene', 'de Roose' en 'de Croone' lesten ze daarna hun dorst (6).

Een eerbare Norbertijnse kanunnik van de Drongense abdij zorgde voor het zieleheil van een schare gedoopten en inde er de belangrijke tienden (7).

Vaak beierden de klokken voor het gebed of voor profane doeleinden. Als de stormklok over de velden weerklonk dreigde gevaar: zo zouden de troepen van Lodewijk van Male op 13 mei 1381, omwille van de opstandige Gentenaren, de kerk en het kasteel gedeeltelijk vernietigen (8).

Het cultuurlandschap van Nevele was in de 13de eeuw al duidelijk getekend. De parochiegrenzen waren afgebakend en alle voor de landbouw waardevolle gronden waren ontgonnen en onder de ruim 150 Nevelse gezinnen verdeeld (9). Grote, en veelal omwalde hoeven lagen over het dorp verspreid: zo ondermeer het Goed ter Eecke (in de wijk Kerrebroek), het Goed te Rietgaver (langs de Biebuyckstraat), Te Oosche, Ten Huele en Ten Briele (alle in het noorden), ten noordwesten ook de lenen Ten Riede, Ten Plassche en Te Veldeken (in de wijk Veldeken). Gegroepeerde woningen trof men vooral in het centrum aan, maar ook in de wijken Vierbomen en Veldeken (10).

Behalve de heer van Nevele hadden zowel de heren van Poeke, van Dentergem en de Gentse St.-Baafsabdij elk een aantal percelen dichtbij de grens met Poesele in bezit. Hun bezittingen werden respectievelijk het Poekse, het vrijeigen Dentergemse en het Kerrebroekse genoemd.

Van de honderden percelen die aan de heer van Nevele toebehoorden, waren er slechts enkele vrij van lasten, alle andere werden in leen, in pacht of tegen betaling van een rente of cijns gehouden (11).

Voor zijn rentegronden kreeg de heer van Nevele tot omstreeks 1500 naast rogge, gerst, mout en haver ook nog ganzen, kappoenen, hennen, Bamishoenderen, hanen, eieren, handschoenen en wat klinkende munt (12).

Zijn leengronden had de vroegere heer van Nevele al tijdens de volle middeleeuwen aan trouwe leenmannen geschonken. Aan talrijke van deze lenen was ook rechtsmacht verbonden, men noemde ze 'heerlijkheden afhankelijk van het Leenhof van Nevele'. Zo verkregen die heren 'bezitters van heerlijkheden' op hun beurt allerhande heerlijke rechten in inkomsten (13).

Binnen de dorpsgrenzen van Nevele waren de meest uitgestrekte lenen (14):

- het Zantvoordse (te Veldeken, in de Molenkouter en aan de Biebuyckstraat);
- het Lichterveldse (in de omgeving van de Vierboomstraat);
- Reybrouck (te Braamdonk en aan de Graaf van Hoornestraat);
- Meere (vooral gelegen te Veldeken en Braamdonk);
- Nieuwenhove, ook *Waelbroucx* genoemd (te Veldeken).

De adellijke heren van Nevele volgden elkaar in de 14de en 15de eeuw in snel tempo op. Ook het geslacht 'Vander Meersch' was hoog in aanzien. Opeenvolgende generaties noemden zich ridder en heer van Vosselare, andere noemden zich heer van 'Ter Meersch' te Vosselare (15), heer van Reybrouck en Zantvoorde te Nevele, Lotenhulle en Vinkt en baljuw van Nevele in 1404 (16). Eens maakte ook de heerlijkheid Nieuwenhove deel uit van hun bezittingen (zie verder). Veel telgen uit het geslacht Vander Meersch droegen de voornaam Jan en de familienaam of toenaam 'van Nevele' (17).

DE HEERLIJKHEID NIEUWENHOVE TE NEVELE-VELDEKEN

In het Ancien Régime werd Nieuwenhove in leen gehouden van de heer van Nevele en ressorteerde onder het Leenhof van Nevele. Haar ontstaan kadert in de middeleeuwse ontginningen te Vinkt en Nevele.

De heerlijkheid was samengesteld uit:

1. Een foncier of vroongebied, gelegen te Vinkt.
Dit was het gedeelte dat de heer voor zichzelf hield. Het omvatte een omwalde hoeve met boomgaard, zaailanden, bossen en weiden.
2. Rentegronden, gelegen te Nevele-Veldeken.
Deze rentegronden waren landerijen die de heer tegen een jaarlijkse rente of cijns uitgaf. Ze waren geen volle eigendom meer van de heer.

De grote omwalde herenhoeve lag in de oosthoek van Vinkt aan de Gavers en leidde met een dreef naar de kouter en de weg naar Nevele (18). Dit domein was oorspronkelijk 32 ha 8 a 32 ca groot (24 bunder), maar werd vóór 1460 verkaveld en aldus tot 24 ha 95 a en 36 ca of 18 bunder herleid (19).

Een afgesplitst gedeelte van 5 bunder en 1 gemet (hetzij 2/3 van 1/3 deel) behoorde aanvankelijk toe aan Bertolomeus vander Meersch, in 1530 aan Joanna van Landuut, en in 1545 aan het duo Lieven van Hecke en het kind van Jacob de Schoolmeester (20).

Situering te Nevele

In de noordwesthoek van Nevele ligt de wijk Veldeken, zowat 4 km van de dorpskom verwijderd. Ter hoogte van de autosnelweg (E40 Oostende-

Heerlijkheden van de wijk Veldeken en Braetshoek

LOTNOMMERS

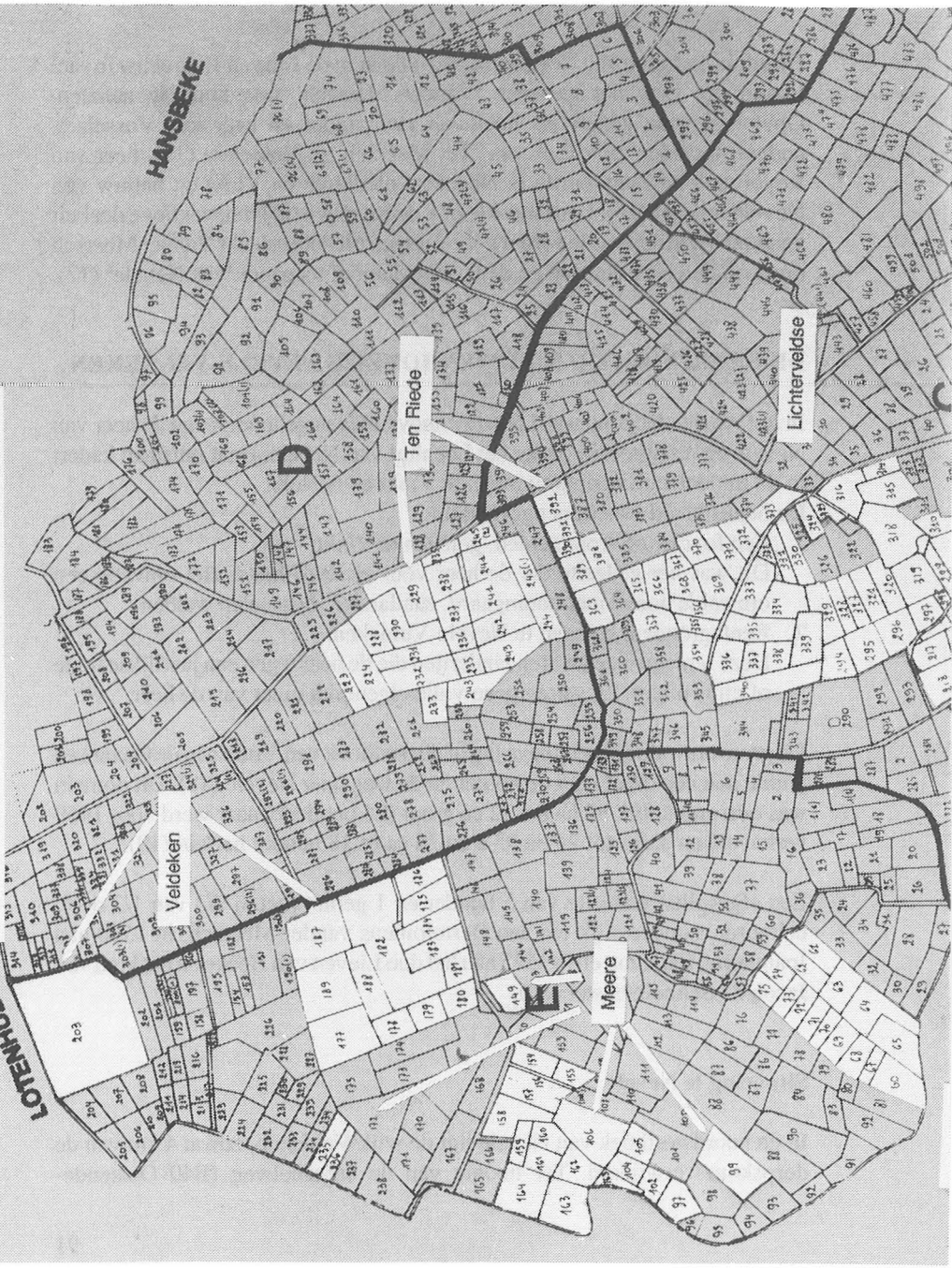
HANSEBEKE

Veldeken

Ten Riede

Lichterveldse

Meere

LOTNULLE

Heerlijkheden van de wijk Veldken en Braetshoek

HANSBEKE

Erfgenamen Jan van Hecke

Zandvoortse

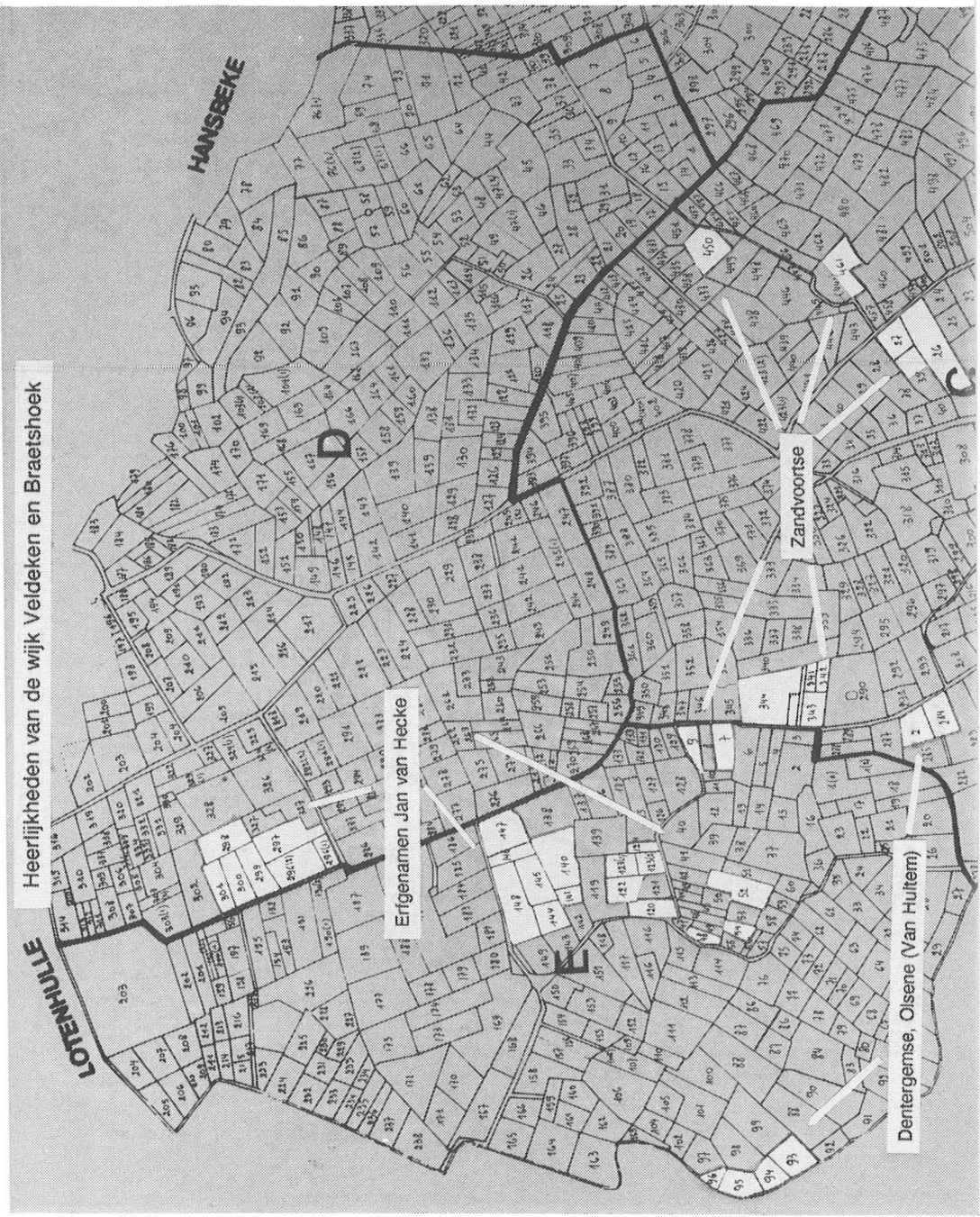
Dentergense, Olsene (Van Hultem)

D

E

C

2

Heerlijkheden van de wijk Veldeken en Braetshoek

LOTENLIE

HANSBEKE

Ten Plassche

Nieuwenhove

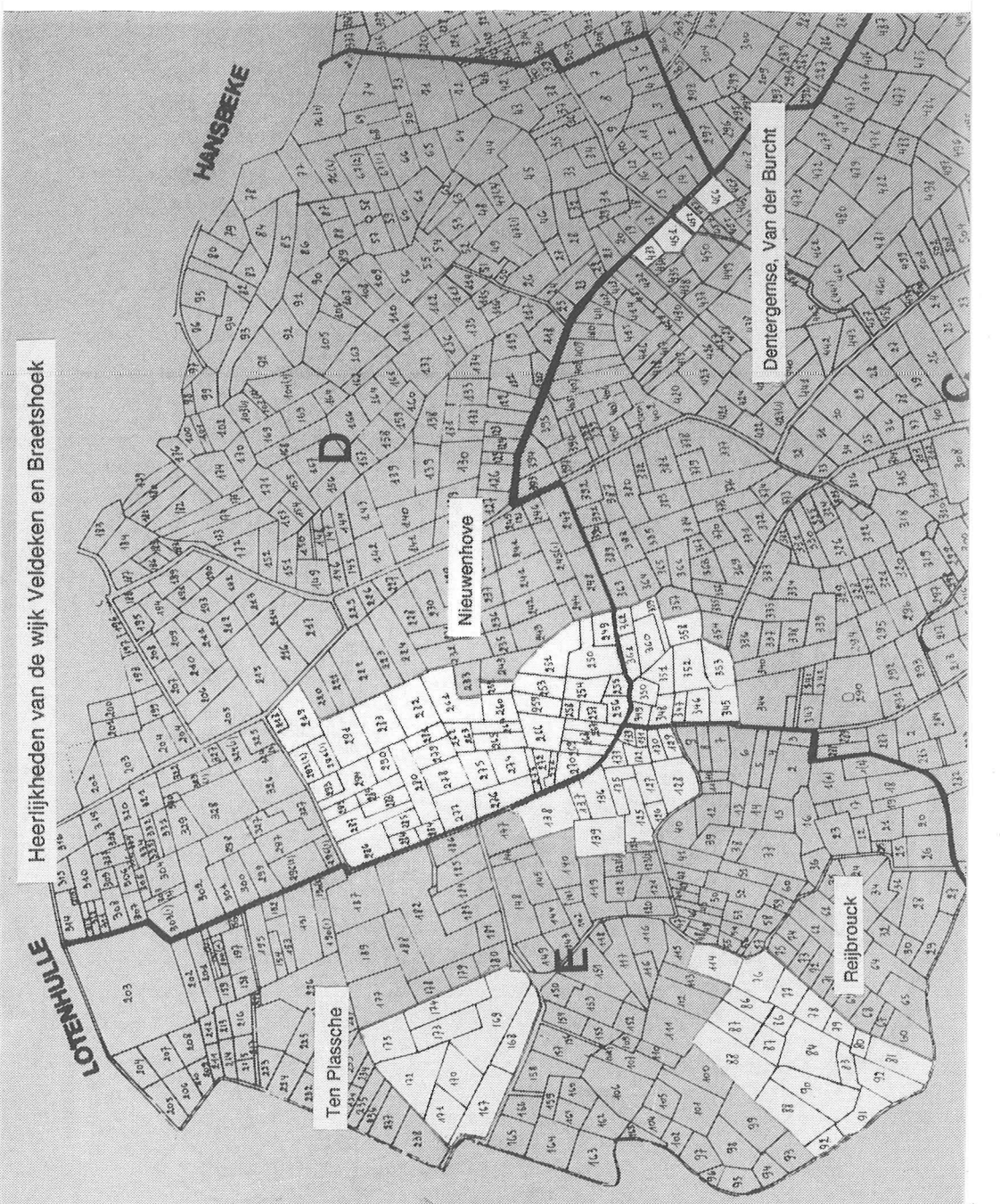
Dentergense, Van der Burcht

Reijbrouck

D

E

C

Brussel) maakt deze wijk zowel de grens met Lotenhulle als met Hansbeke uit. Veldeken is een landelijke straat met ingewikkeld omlopend tracé (21). De heerlijkheid Nieuwenhove lag in het zuidwestelijk gedeelte ervan, aan weerszijden van de straat. Ze was ten westen begrensd door het Goed te Veldeken en de wijk Braamdonk, ten noorden door de Veldekenstraat, ten oosten door het Leen ten Riede en ten zuiden door de heerlijkheden het Lichterveldse en het Zantvoordse.

Dit gebied is gemakkelijk bereikbaar, zowel vanuit de Bijlkenstraat als de Biebuyckstraat, of komende van Braamdonk. Eertijds was er een verbinding met de Vierboomstraat (zie kaarten “Heerlijkheden van de wijk Veldeken en Braetshoek”).

Nieuwenhove vormde een aaneengesloten blok van 79 percelen land, met een totale oppervlakte van ca. 46 ha of 34,4 bunder (22).

Deze en andere heerlijkheden konden we reconstrueren op basis van het uit 1640 daterend kaartenboek van Nevele en het register met verklarende tekst. Het verschaft ons vooral inlichtingen over:

- het agrarisch bodemgebruik per genummerd perceel (land, weide, bos, hofstede...);
- de specifieke plaatsnamen of toponiemen;
- de talrijke heerlijkheden en lenen, en hun heren-bezitters;
- de toenmalige eigenaars-gebruikers van die gronden (23).

Voor de oppervlakte van de behandelde percelen raadpleegden wij het landboek van 1682/1683 (24).

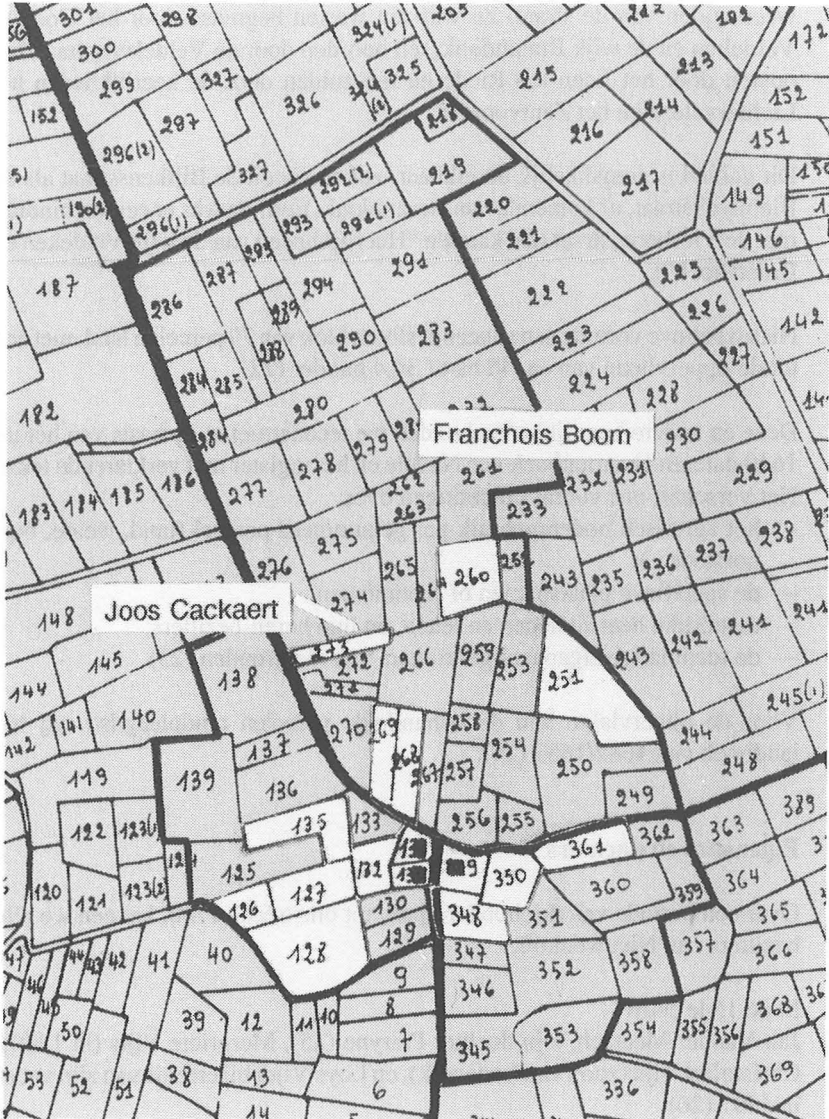
Eigenaars en pachters

Over een periode van driehonderd jaar, tot omstreeks 1700, kennen we alle bezitters van Nieuwenhove.

In de 15de eeuw:

Jan Vander Meersch, zijn dochter Pieryne (25), Mergriete Vijts (in 1460), Christoffel Vijd (zoon van Lodewijk), en Loys Vijd bij erfenis van zijn vader in 1497 (26).

HOUDERS VAN RENTEGRONDEN VAN DE HEERLIJKHEID NIEUWENHOVE IN 1640

In de 16de eeuw:

Jan Ducerf (27), Jan van Waelbrouc (in 1530) (28), jonkvrouw Adriaene van Waelbrouc Jans dochter (gehuwd met Gheeraert Sersanders) (29), jonker Antheunis Sersanders (Zie bijlage I).

In de 17de eeuw:

Jonker Charles Sersanders (in 1610) (30), Gijzelbrecht Sersanders bij erfenis van zijn vader in 1654 (31), Nicolaes Dujardin (heer van Hemsrode), in 1671 opgevolgd door de weduwe Françoise Helman (Mevrouw de douairière) en haar zoon jonker Heyndrick Dujardin (32).

In 1792 tenslotte werd deze heerlijkheid te koop gesteld en in *de Gentsche Gazette* aangekondigd (33). (Zie bijlage II).

De heerlijkheid werd ook 'het Waelbroucsche' genoemd sinds de familie Van Waelbrouc er in de 16de eeuw eigenaar van was:

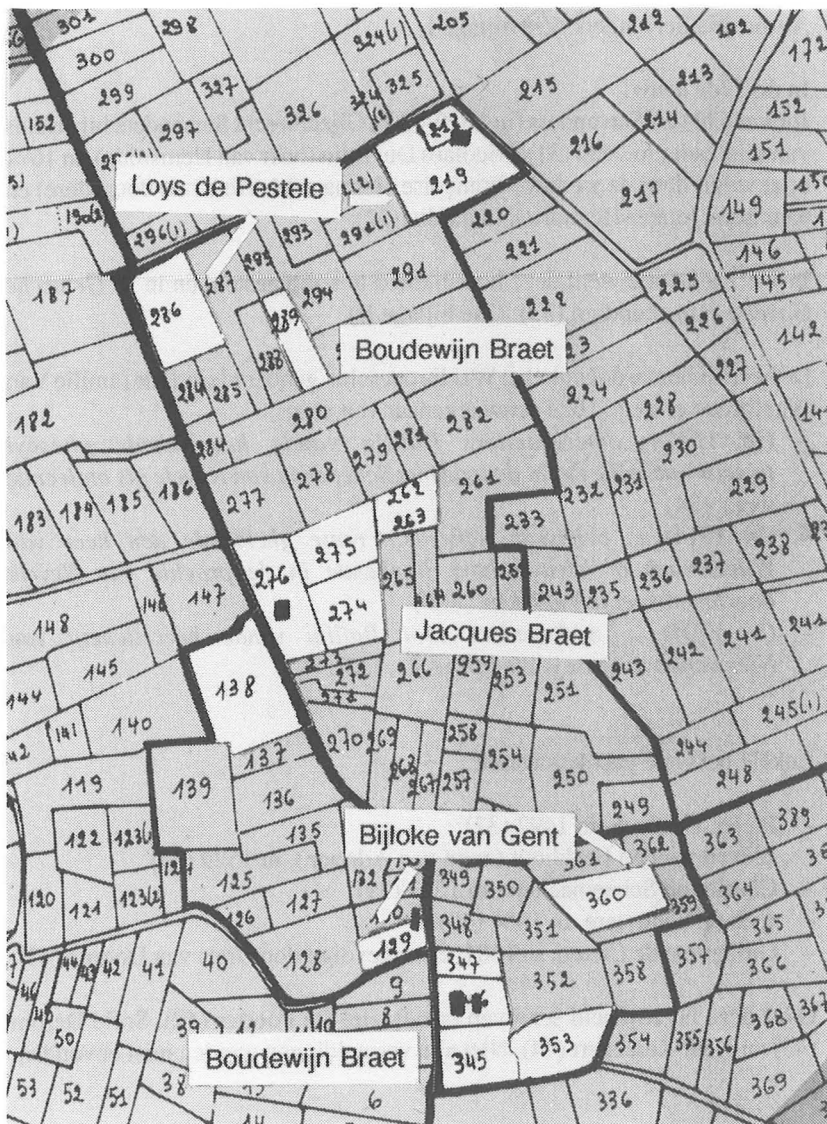
- (in 1612) *...metsgaeders Bailliu vande heerliche de gheseyt twaelbroucxsche Recht doende met Schepenen van Nevele als ontleende wet...* (34)
- (in 1614) *... behuysde hofstede... rente gheldende den heer van Waelbrouck of Nieuwenhove ligghende in de prochie van Nevele daertment heet te Veldeken...* (35)
- (in 1704) *... midtsgaders voor Bailliu vande heerelicheijt van Nieuwenhove gheseyt Waelbroeck...* (36).

Enkele bekende pachters waren:

- Pieter Mesdach, in 1497 (37)
- Lieven vanden Eeckhout (zoon van Adriaen), in 1529 (38)
- Charles de Scheemaekere, in 1567 (39)
- Joos de Schuytere, in 1654 (40)
- Guillaume de Clercq, in 1681, en opgevolgd door Joos van Doorne (41).

Over deze heerlijkheid schreven ook Baziel De Poorter (42), Sofie Derom (43) en Noël Kerckaert (44). Niet alle vermeldingen werden juist bevonden.

HOUDERS VAN RENTEGRONDEN VAN DE HEERLIJKHEID NIEUWENHOVE IN 1640

Leven op de heerlijkheid

Het lot van onze voorouders was eeuwenlang zeer sterk verbonden met de grond die ze bewerkten. Het dagelijks leven geschiedde meestal binnen de grenzen van de heerlijkheid. Praatjes en belevenissen met de omwonende burens brachten enige afwisseling in dit eenvoudig bestaan (45).

Inwoners van de heerlijkheid Nieuwenhove moesten in de mest- en oogsttijd op de Vinktse hoeve karweien uitvoeren, ofwel er jaarlijks tweemaal met paard en kar, ofwel één dag handenarbeid verrichten.

Alle houders van rentegronden waren ook jaarlijks een kleine, heerlijke rente of cijns verschuldigd. Verder hadden zij het ongestoord genot (van gebruik, verkoop of schenking) van deze zeer gegeerde gronden! Die eeuwigdurende rentelast was immers zeer gering, mede door de voortschrijdende muntontwaarding.

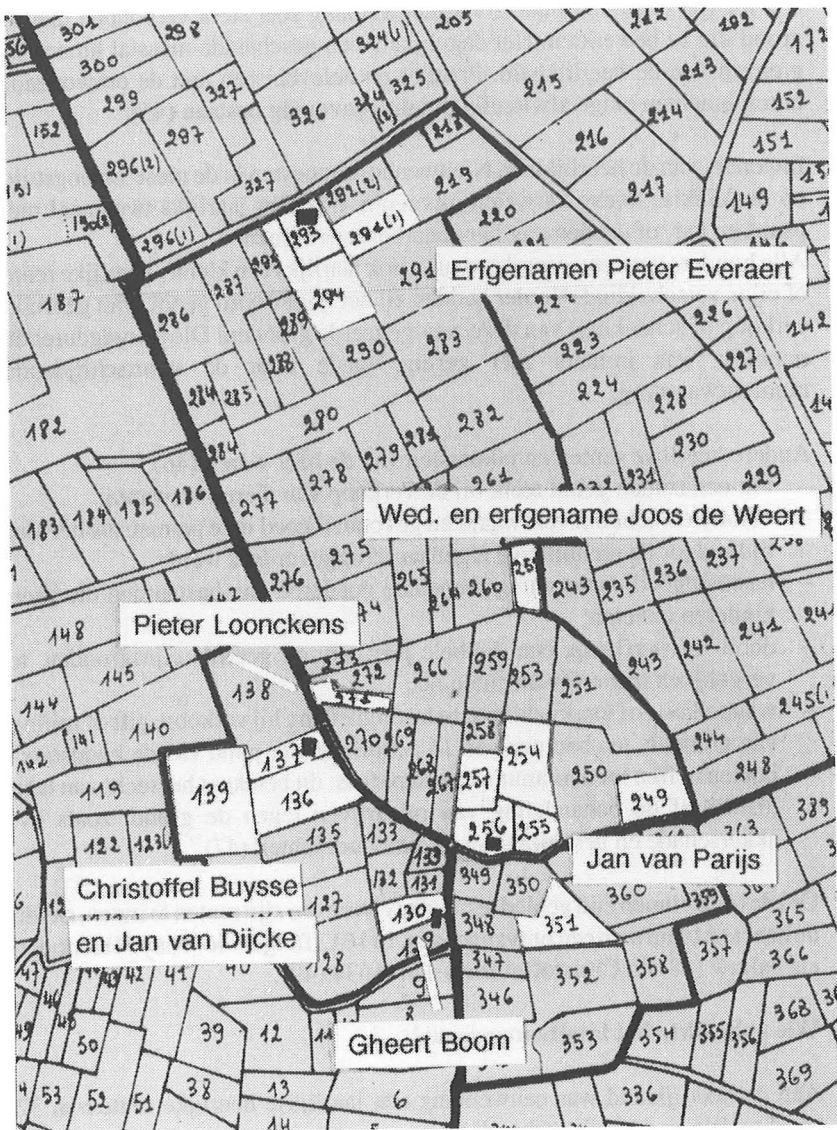
Andere heerlijke renten en inkomsten van de heer waren (46):

- tol: een zelden geïnd recht bij de verkoop van dieren en waren;
- vond: het recht om verdwaald en gevonden goed in te palmen als het niet tijdig door de rechtmatige eigenaar teruggevorderd werd;
- bastaardgoed: het recht op bepaalde goederen van bastaarden die geen kinderen nalieten;
- dood- of sterfkoop: een dubbele jaarrente op geërfde cijnsgronden, te vergelijken met erfenisrechten nu;
- wandelkoop of markgeld: een belastingheffing bij verkoop, gift of ruiling van gronden, ten bedrage van 16 penningen per pond van de koopsom;
- boeten heffen tot maximum 3 pond parisis: dit betekent het recht van lage justitie of de behandeling van misdrijven tegen de grond, zoals bv. akkerschade en geschillen bij grondoverdrachten (47).

Om de orde binnen zijn gebied te handhaven en om zijn renten te innen, stelde de heer een baljuw en een ontvanger aan. In 1612 fungeerde Jennyn Baudoncq als baljuw (48) en Christoffel Buysse in 1634 (49).

Wie gebruikte het landbouwareaal?

Aan de heerlijkheid was eeuwenlang een jaarlijkse heerlijke rente van 32 pond parisis en één kip verbonden.

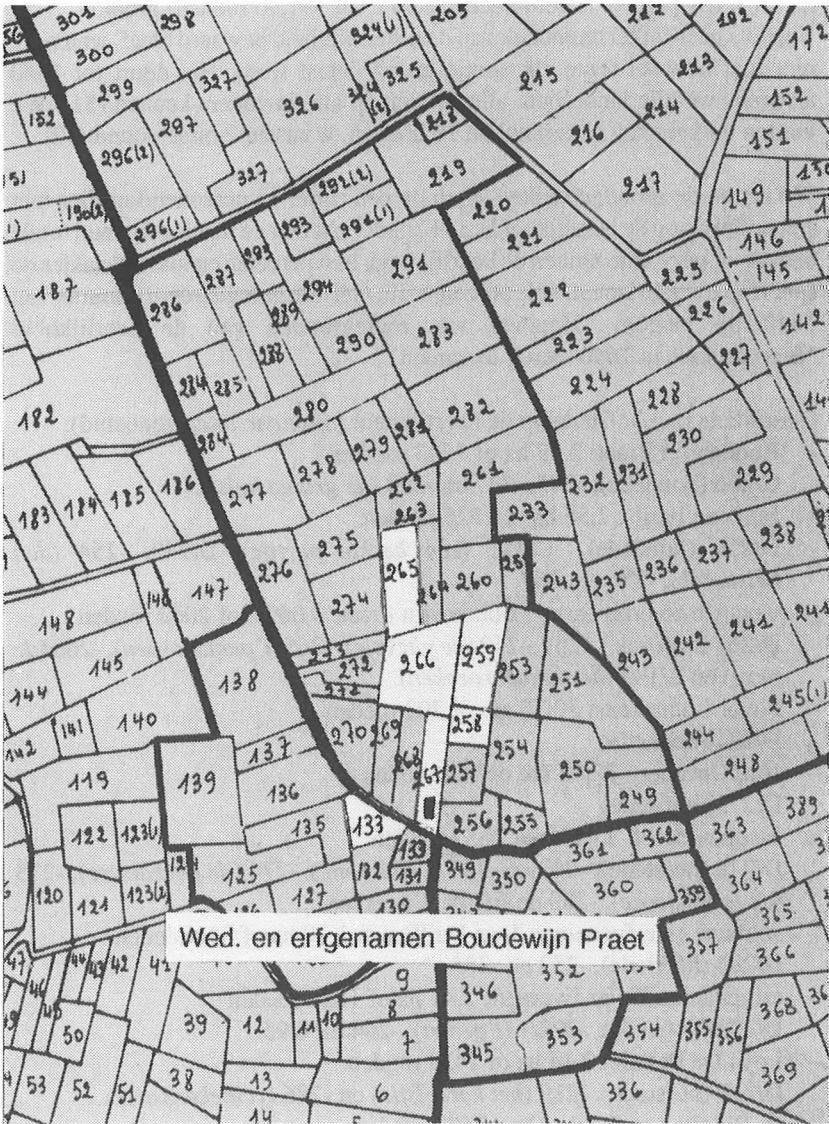
Ons baserend op een totale oppervlakte van 46 ha voor de 79 percelen land zou de gemiddelde rentelast neerkomen op 0,70 pond parisis of 14 schellingen per ha (50). Elk perceel is gemiddeld 58,23 a (of 391,90 roeden) groot.

Vermits geen enkel renteboek van deze heerlijkheid bewaard bleef, weten we niet met hoeveel rente elk stukje grond belast werd. Het duurt tot 1640 alvorens we alle landerijen, alle hoeven en alle inwoners kennen (51). We vinden 63 percelen akkerland en 16 hoeven, waarvan 2 onbewoond (52).

We zetten de grondgebruikers even op een rijtje: 13 personen/families met een hofstede op de heerlijkheid en 11 zonder. Achter de naam volgt hun totale bedrijfsoppervlakte binnen de heerlijkheid, hun percelen en tussen haakjes de specifieke akkernamen. Alle percelen zijn met hun geregistreerd nummer van 1640 op kaarten "Houders van rentegronden van de heerlijkheid Nieuwenhove in 1640" terug te vinden.

Gebruikers met hofstede op de heerlijkheid (*opsetene laten* genoemd):

- Boudewijn Braet: 2,59 ha of 1743 roeden
C/346 (hofstede), -345, -347 en -353 (*de groote hulst*).
- Jan Van Parijs: 2,56 ha of 1725 roeden
D/256 (hofstede), -C/351 (*een beckte partije*), D/249, -254 (*den helsbulck*), -255 en -257.
- weduwe en erfgenamen Boudewijn Praet: 3,06 ha of 2062 roeden
D/267 (hofstede), -258, -259 (*de ghevele*), -265 (*t' paelsticxken*), -266 (*de beke*) en E/133 (*het hinneoesken*).
- Pieter Loonckens: 30,15 are of 203 roeden
D/271 (hofstede)
- Joos Cackaert: 22,87 are of 154 roeden
D/273 (hofstede)
- Jacques Braet: 3,95 ha of 2657 roeden
D/276 (hofstede), -262 en -263 (*t' rodekene*), -274 (*de peerdewee*), -275 (*de loofvlaecke*), -289 en E/138 (*t' beccken*).
- weduwe en erfgenamen Joos De Weert: 1,10 ha of 741 roeden
D/284 (hofstede), -252 en -285.
- erfgenamen Pieter Everaert: 2,41 ha of 1620 roeden
D/293 (hofstede), -292/1 (*t' gemet*), -294 en -295.
- Loys De Pestele: 2,14 ha of 1439 roeden
D/218 (hofstede), -219 (*het koreelstic*) en -286 (*veldekenstick*).
- de Bijloke van Gent: 1 ha of 670 roeden

- E/129 (hofstede) en C/360 (*de zomerwee*);
- Gheert Boom: 31,04 are of 209 roeden
E/130 (hofstede).
- Franchoys Boom: 3,27 ha of 2203 roeden
E/131 (hofstede), E/134 (hofstede), -126 (onbehuisde hofstede), -127, -128 (*den weebulck*), -132 (*t' claeverbulcxken*) en -135 (*de bijle*).
- Franchoys Boom: 2,44 ha of 1646 roeden
C/349 (hofstede), -348, -350, -361 (*t' herpelken*), D/251 (*den gevel*), -260 (*t' paelsticxken*), -268 en -269.
- Christoffel Buysse en Jan Van Dijcke: 2,26 ha of 1522 roeden
E/137 (hofstede), -136 (*den loofbulck*) en -139 (*de selnaete*).

Houders van rentegonden zonder hofstede:

- weduwe Pieter Braet: 2,33 ha of 1569 roeden
C/352 (*de meerschbulck*), -358 (*het wulghestick*) en -359 (*een bijlde partije*).
- Pieter Martens, zoon van Jan: 25,55 are of 172 roeden
C/362 (*t' vaerentien*).
- weduwe Maximiliaan Dhont: 2,28 ha of 1534 roeden
D/250 (*den potstaecke*) en -253 (*den gevel*).
- kinderen van Mr. Adriaen Carms: 1,66 ha of 1116 roeden
D/261 (*de langhebrugge*) en -281 (*in den doornackere*).
- Mr. Jan Vanderpeeten: 4 ha of 2691 roeden
D/264 (*het paelsticxken*), -277 (*t' lindestick*), -278 (*doorenackere*), -279 en -280 (*t' reck ende doorentien*) en -290 (*het boomken*).
- Jan Loonckens: 1,05 ha of 705 roeden
D/270 (*in den beeck*) en -272.
- erfgenamen Gheert Vanderstraeten: 2,90 ha of 1951 roeden
D/282 (*de langhebrugghe*), -291 (*den keerwech*) en -292/2 (*t' gemet*).
- weduwe en erfgenamen Jacques Herpolf: 1,20 ha of 805 roeden
D/283 (*t' bunder*).
- Joos Hanssens: 1,09 ha of 731 roeden
D/287 (Frans hofstede).
- erfgenamen Van Doornevelt: 39,81 are of 268 roeden
D/288 (*callemoeyenbulck*).
- Willem Van Renterghem: 1,15 ha of 776 roeden
E/125 (*de twee ghemeten*).

Aan de driesprong te Veldeken (zie kaarten “Heerlijkheden van de wijk Veldeken en Braetshoek”) waren toen al meerdere woningen ingeplant. Van de 13 hoeven behoren er 3 tot de middelgrote bedrijven:

- 1) Franchois Boom had een dubbele uitbating, een goed van 2,45 ha en een goed van 3,27 ha. Op zijn 5,72 ha stonden 4 hoeven, waarvan één niet bewoond was. In de buurt had hij nog de percelen E/9, -10, -143, 202, 215 en -224 die aan de heer van Nevele renteplichtig waren.
- 2) Jacques Braet (zoon van Maurus) exploiteerde er 3,95 ha. Meer noordwaarts bezat hij nog de percelen E/197 en -219, renteplichtig aan de heer van Nevele. Hij was 80 jaar oud toen hij op 7.08.1644 aldaar overleed (53).
- 3) Boudewijn Braet, met zijn 2,59 ha land op Nieuwenhove, en nog eens 3,59 ha land op de heerlijkheden Zantvoorde en Nevele, is ook een middelgrote landbouwer. Zie verder *den Braetshoek*.

Met minder dan 1 ha grond in bezit hadden Gheert Boom, Joos Cackaert en Pieter Loonckens zeker geen voldoende bedrijfsinkomen. Zij waren aangewezen op pachtgronden en/of huisnijverheid (54).

37% van Nieuwenhove-Nevele, of een oppervlakte van 17 ha, was in handen van de 11 niet-residerende personen. Zes onder hen woonden wel in de nabije omgeving: de weduwe Pieter Braet, Pieter Martens, Jan Loonckens, de erfgenamen van Jacques Herpolf, Joos Hanssens en Willem van Renterghem, met respectievelijk hofsteeperceel C/382, C/391, D/21, E/107, E/11 en E/142.

42 jaar later, in 1682 dus, was het uitzicht aldaar weinig veranderd: amper twee woningen meer, elf percelen door verkaveling in twee gesplitst en twee percelen samengevoegd (55).

Volgens bisschop Triest leefde in 1633 een ruw volkje op het gehucht Veldeken, en het godsdienstonderricht liet er te wensen over (56).

Met de Franse Revolutie werden alle feodale en heerlijke rechten afgeschaft. Meteen verwierven de bezitters van cijns- en rentegronden hun grond in volle eigendom en zonder lasten. De effectieve eigendom van de grond was de voorbije eeuwen langzamerhand van de heer naar de erfpachter verschoven, hetgeen de Fransen definitief vastlegden.

Te Nevele-Veldeken werd de hoeve nummer 39 ten onrechte *Nieuwenhove* genoemd, want zij maakte geen deel uit van de heerlijkheid (57)!

‘DEN BRAETSHOEK’, EEN LAAT-MIDDELEEUWS WOONGEBIED

Ligging en akkerbouw

Een groot gebied dat zich uitstrekt tussen de driesprong op Veldeken en de Bosstraat-Wulphoekstraat noemden onze voorouders in de jaren 1500 en vroeger *den Braetshouck*. Dit gehucht (58) was ten noorden begrensd door het voormalig Herpelstraatje (nu Veldeken-inrit) en ten zuiden door een weg die eertijds de Vierboomstraat met Braets hofstede verbond (zie kaarten “Houders van rentegronden van de heerlijkheid Nieuwenhove in 1640”).

Begin 1400 lag de grote hoeve van de familie Braet op het meest zuidelijk gedeelte van de heerlijkheid Nieuwenhove te Nevele-Veldeken. De omliggende landerijen lagen aan de oostkant tot over de Biebuyckstraat, aan de overkant lag *den Braetsakker*, rechtover het hof (zie bijlage III).

Dit zwakgolvend gebied ligt op een hoogte van 9 à 11 meter, midden in het vlak bulkengebied. Het heeft een iets zwaardere zandleemgrond van ongelijke doorlaatbaarheid. Het werd een goede landbouwstreek nadat de gronden door een grachtenstelsel gedraineerd waren. Wegens individuele bebouwing waren de percelen onregelmatig en afgesloten (59). Vanaf Veldeken krijgen we een typische akkertopografie met bolvormige percelen die vermoedelijk in de volle middeleeuwen ontgonnen zijn (60).

In dit kader had de familie Braet 600 jaar geleden haar oudste erfgronden en nederzetting. Die ontdekking danken wij aan onze middeleeuwse voorzaten die aan dorpen, gehuchten, akkers en weiden een naam gaven om ze van andere te onderscheiden (61).

Vier plaatsnamen tonen ons de weg naar Braets landgoed en leren ons iets over de landname, het natuurlandschap en de vroegere bewoning van het dorp:

– *den Braetshouck*, percelen C/433 en -451 tot Veldeken,

Hoewe Gerard Gaudissabois-Verstraete 1821-1975(eertijds Braetshoeve)
(Fotoarchief A.Janssens, Nevele)

- *den Braetsackere*, perceel E/6,
- *den ackere*, perceel E/8,
- ‘sGravenackere, perceel C/344 en C/345 (= mogelijk te vereenzelvigen met *tsaane-ackere* in 1424).

Deze namen verdwenen zowat 350 jaar geleden uit de Nevelse woordenschat, wat zeker te maken had met de 17de-eeuwse uittocht van de familie Braet.

Het woord akker, uit het Germaans *akra* is in onze dialecten het oudste woord om bouwland aan te duiden (62). Braets-akker en ‘sGraven-akker zijn plaatsnamen die aan een persoonsnaam gekoppeld werden, wat een uitvloeisel is van de feodale organisatie (63). Braets aloude bewoningssite lag vlakbij, zo verhalen de bronnen van 1423 (64), 1424 (zie bijlage III), 1490, 1512, 1538, 1587 en 1640 (65) (66).

In de wijde omgeving waren ook vele andere percelen al vroeg in de geschiedenis met een betekenisvolle naam bedacht. Opvallend zijn de talrijke bulktoponiemen, de *donken* en de zogenaamde *hulsten* en *laect* (zie kaart "Perceelsstructuur en toponiemen in den Braetshoek, 1640 - 1682").

Bulken wijzen op het wisselen van akkerland met grasland, en op de begrenzing van de percelen met een levende afsluiting (67). Waren zij droog genoeg voor akkerbouw dan werden voedergewassen gewonnen, maar ook allerlei vruchten zoals bonen, haver, vlas, koolzaad en boekweit (68), daarvan getuigen de aanwezige toponiemen ‘t *boonbulcxken* (C/444), het *claeverbulcxken* (E/132 en de *loofbulck* (E/136) (69).

Donken wijzen op zandige opduikingen in een drassige omgeving van weleer (70). De *dhaesdoncken* (C/414 en omgeving) liggen halfcirkelvormig tussen de Bosstraat en de Biebuyckstraat. Daar is het nu een grote wijde vlakke weide (71).

Ten zuidoosten van de hoeve Braet sierden de *hulsten* (C/336 tot -339, -353 tot -357 en -367 tot -370) het landschap; die altijd groene heesters met stijve, stekelpuntige, glimmende bladeren, witte bloemen en rode bessen.

Nog kenmerkende plaatsnamen aldaar zijn: *hul* (heuvel), *laect* (poel), *paddengavere* (moeras met padden), *heetdriesch* (rustend akkerland),

brielken (laaggelegen grasland), *herpelken* (vandaar het *Herpelstraetje*, het *cnockaertstedeken* (klein boerenerf waar wegen samenkomen), het *hinnenroesken* (kippenhok, nu woning nr. 10) aan de driesprong te Veldeken, voorheen een herberg met uithangbord 'In de drie wegen' en het *plexken daer wijlen plachten te staene de vier boomen* (volgens ligging C/380 niet direkt met de Vierboomstraat te verbinden!) (72).

En over *den braetshoek* lezen we in drie renteboeken van de vrijheerlijkheid het Dentergemse te Nevele uit de periode 1560-1603:

Eloy van quathem... een alf ghemet ende XII roeden lants liggende in eenen bulck daer van auts tyden ghenaeft is den braets hoeck...

Deselve... vut een alf bunder lants in braets hoeck dat commen soude metter noortsyde an Sheeren strate... (73).

Het waren precies deze 16de-eeuwse omschrijvingen van de grondpercelen C/433 en C/451 die ons naar een oudere woonsite verwezen, dit goed behoorde al niet meer tot Braets patrimonium.

Bewoning

Door de eeuwen heen zijn hoeven en huizen tussen de Wulfhoekstraat en Veldekens driesprong dun gezaaid, ook vandaag nog.

In 1640 zijn maar vier hofsteden in dit gebied te bespeuren, waarvan de familie Braet er toen twee uitbaatte. Ten westen van de Biebuyckstraat woonde Pieter Martens op het leen Ten Riede (C/391) en de weduwe van Pieter Braet op Nevelse rentegrond (C/382). Op de zuidkant van Veldeken woonden Franchois Boom (C/349) en Boudewijn Braet (C/346), beiden op Nieuwenhovens cijnsground.

De bebouwing zou tussen 1640 en 1682 wel toenemen aan de zuidkant van de Bosstraat.

Van het omliggende akkerland behoorden in 1640 de percelen C/344, -345, -347, -352 tot en met -359, -363, -365, -383 tot en met -385, -401, E/6, -8 en E/38 nog steeds tot het familiedomein (zie kaarten "Houders van rentegronden van de heerlijkheid Nieuwenhove in 1640").

Braets hoeve en Braets akker

B(a)raets aloude woonsite in de beschreven Braetshoek wordt ons in de bronnen van 1423 en 1424 aangeduid met de volgende plaatsnamen als richtingaanwijzer (74) (bijlage III):

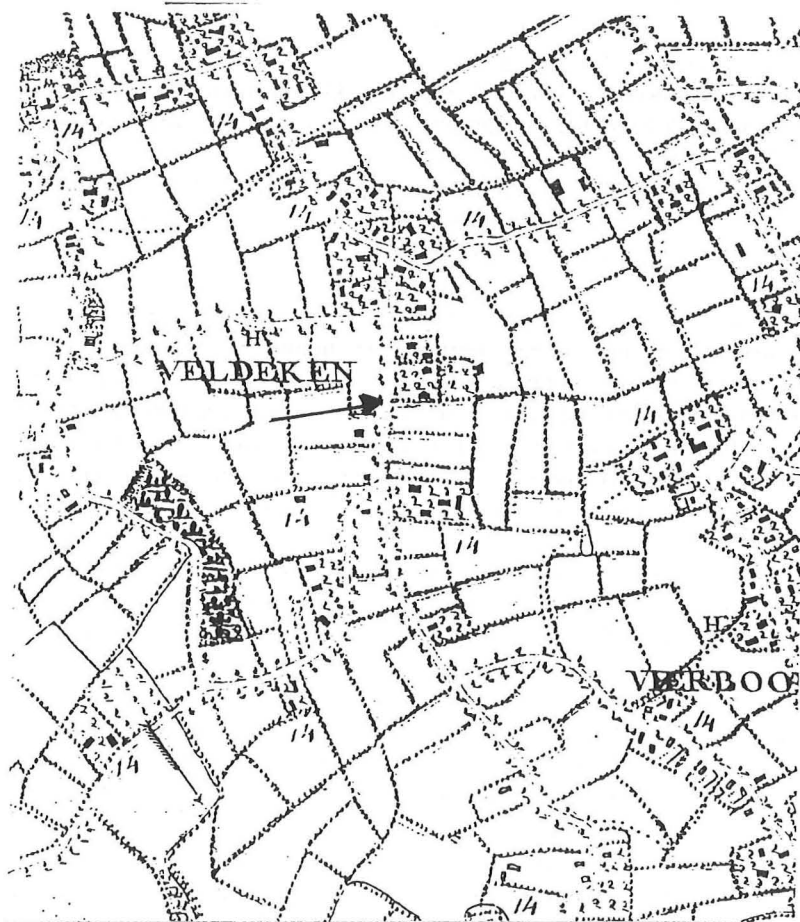
- *'sGravenackere* (C/344-345), een grote akker die tot de heerlijkheid van Zantvoorde behoorde, gelegen ten westen van de *hulsten* en ten zuiden van Braets hofstede;
- *Braetsackere* (E/6) en *den ackere* (E/8), gronden die behoorden tot de heerlijkheid van Nevele, gelegen rechtover de zogenoemde *stede*, *hofhecken*, *upwoninghe*, *hofstede*.

Braets akker wordt door prof. R.Tavernier beschreven als een droge licht zandleemgrond met diepe antropogene humus A horizont. Goede landbouwgrond voor alle teelten, maar weinig geschikt voor tarwe, voederbieten en weiland wanneer het profiel naar onder toe verzandt (75). In het zandig materiaal werden leemlenzen aangetroffen die tijdelijk stuwwater veroorzaken (76). Kenmerkend is wel de nieuwe benaming *den drooghen* die deze akker in het landboek van 1682 te beurt viel (77).

De graanopbrengst van deze akker, met een oppervlakte van 89,12 aren, zou in de 15de en 16de eeuw zowat 1500 liter rogge geweest zijn. In de 15de eeuw zou hiervoor jaarlijks 18 stuivers pacht betaald zijn, of een tegenwaarde van 9 dagen loon van een landarbeider (78).

Over de periode 1587-1632 was Braets akker een heerlijke rente verschuldigd van 54 pond 17 schellingen en 3,75 deniers, wat neerkomt op een gemiddelde van 1 pond 4 schellingen per jaar (79). Deze eeuwigdurende rentevergoeding was oorspronkelijk vastgesteld in natura en reeds vóór 1520 - volgens de marktwaarde en prijsstijgingen - in speciën omgerekend (80) (81):

- *de strepe* (C/340), een lange strook die deel uitmaakte van de heerlijkheid van Lichtervelde, gelegen naast *Sgravenackere* ten zuiden van de hofstede;
- *de hulst(en)* (C/353 e.v.), een gebied die deels tot de heerlijkheid van Nieuwenhove en deels tot deze van Lichtervelde (Raes van Onrede) behoorde, gelegen ten oosten van de hofstede (82);
- *de somerweede* (C/360), deel van de heerlijkheid Nieuwenhove en de hoeve-uitbating.

Fragment uit de Ferraris-kaart nr. 35/3, met
toelating A1275 van het Nationaal Geografisch
Instituut, Abdij ter Kameren 13 te 1050 BRUSSEL,
Tel. : 02/648.52.82, Fax : 02/646.25.18

De aloude Braetshoeve, ca. 1775.
(rechts van 'Veldeken')

De hoeve

Op de zuidhoek van de wijk Veldeken (en de voormalige heerlijkheid Nieuwenhove) ontstond een ovaal blok van 9 percelen, wat wijst op een oorspronkelijk omwald domein (of villa?). Tot eind vorige eeuw was het goed omwald. Vóór 1700 was het goed ook met de Vierboomstraat verbonden. Een fragment uit de Ferrariskaart toont ons de toestand in 1775 (83).

De bronnen zijn niet toereikend om te achterhalen of dit hoevecomplex of *mansum* al in de 12de of 13de eeuw was uitgebouwd (84). Een oude nederzetting is het alleszins, want reeds begin 1400 volgden generaties van het geslacht Braet elkaar op. Op deze boerderij waren de woonstede, de schuur, het ovenbuur en de stallen allicht zeer lange tijd van hout, leem en stro vervaardigd, en niet absoluut bodemvast (85).

Na 1640 bleef de hoeve een hele tijd in handen van de families Praet en Cackaert, tot wanneer de familie Verstraete er zich kwam installeren (86). Ze werd achtereenvolgens bewoond door Augustin (in 1808), Jan-Francies Verstraete (tot na 1866) die in 1821 een nieuw woonhuis optrok. Daarna volgden Evarist (in 1880) en Jozef Verstraete (in 1940). Jozefs dochter Odetta, en haar man Gerard Gaudissabois wonen er nu in een vernieuwde woning Veldeken nummer 4 (87). Ook de naastliggende hoevegebouwen van Antoon Van Nevel te Veldeken nr. 5 lagen eertijds op Braets domein. Nu resten er nog enkele sporen van de oude omwalling aan de voorzijde en de achterzijde van beide hofsteden, andere overblijfselen zijn er niet.

De familie Baraet-Braet

Telgen van het geslacht Baraet verbleven al in de 13de eeuw te Deerlijk en te Sint-Martens-Latem (88). In de 14de eeuw ontbraken ze evenmin in de fiere Gentse stede en te Nevele... (89): Jan Baraet, Zeger Barate, Gheeraert Baraet, Michiel Baraet en pachter Willem Baraet voerden toen de levenskrachtige Nevelse familiegroep aan (90). Een zekere Gillis Baraet die in 1362 tot de strijdende partijen behoorde waarbij Rasse van Herzele gedood werd, was vermoedelijk een Nevelse stamgenoot. Aan de zijde van Jan van Gistel (gehuwd met Margriete de Longueval, vrouw van Nevele) werd toen een familietwist uitgevochten met de heer van Steenhuuse (91).

In de periode 1382-1640 verbleven minstens 8 generaties op hun landgoed in *den Braetshouck*:

- Willem Baraet, zoon van Jan, pachter in 1382 en pointer en zetter van Nevele in 1404 (92);
- Gherolf Baraet, zoon van Willem: in 1423, 1424 en 1450 (93);
- Symoen en Daneel Braet: in 1512 (94);
- Jan Braet, zoon van Daneel: na 1512 (95);
- Pieter Braet, zoon van Franchoys: vóór 1538;
- Gheerolf Braet, zoon van Pieter (gehuwd met vrouw Joanna Loontiens): in 1538;
- Boudewijn Braet, zoon van Gheerolf (gehuwd 1° met Barbara Wittwonghele en 2° met X Lamme): in 1564 (96);
- Boudewijn Braet, zoon van Boudewijn (gehuwd met Cathelijne van Dale, weduwe van Jacob Sutterman): tot 1640 (97).

Toen Boudewijn in 1640 kinderloos stierf, verdwenen de naamgenoten definitief van het voorvaderlijk erfgoed. Zijn neef Boudewijn (zoon van Franchoys) en zijn 6 kinderen woonden te Zwevezele. Zij erfden het perceel *trondebulxken* van 303 roeden, zowat het laatste plekje van het oude familiegoed (98).

De naam Baraet is de oude vorm die tot circa 1450 in de geschriften voorkomt. De naamsverandering is duidelijk merkbaar in de Nevelse renteboeken van 1424 en 1450 (99). Sporadisch werd de naam verkeerdelijk Baert (100) en Praet geschreven, wat de familiestudie bemoeilijkt. De naam Braet kon alleen maar aan het goed blijven kleven omdat de familie er ruim 250 jaar eigenaar van geweest was!

Kort na de burgeroorlog van de Vlaamse steden tegen Maximiliaan van Oostenrijk 1488-1492 zwermde de afstammelingen van voornoemde oudste generaties uit naar Poesele, Lotenhulle, Ruiselede, Hansbeke, Aalter en Knesselare-Ursel.

Tijdens de Spaanse furie en de godsdienstoorlogen van 1576-1592, de meest dramatische periode uit onze geschiedenis, telden zij in hun rangen o.m. molenaars te Deinze, Vinkt en Ruiselede, brouwers te Aalter, schippers en handelaars te Hansbeke, landbouwers en timmerlieden te Lotenhulle en Nevele (101). Jan Braet was uitgeweken naar Kloetinge, nabij Goes in Zeeland (102).

Bekende Nevelse figuren waren de brouwers Marcus Braet (1615-1684) en A.Theophile Braet (1840-1917) (103). Deze laatste was ook burgemeester van Nevele in de jaren 1878-1880 (104).

NASCHRIFT

Zoals op marktpleinen en slagvelden werd ook in de 'Braetshoek' geschiedenis gemaakt. Daar stond eens de wieg van het geslacht Braet, daar hebben zij de landerijen eeuwenlang met hun handen getekend en gekleurd. Het cultuurlandschap aldaar weerspiegelt hun vroegere aanwezigheid en hun ingrijpen.

Nu worden we herinnerd aan hun landname, hun woonstede, hun intensieve akkerbouw met primitieve werktuigen en hun leefgewoonten. Daar hielpen zij mee aan de uitbouw van het dorp Nevele en de wijk Veldeken, daar gaven zij aan akkers, bosjes, beekjes en herbergen een naam.

Voor al Braets akker teelden zij jaar in jaar uit hun levensnoodzakelijke gewassen en met hun verweerde handen hielden zij hun akkers vruchtbaar in de wisselende seizoenen. Die aarde is met hun bloed, zweet en tranen doordrenkt.

Tussen de Veldekenshoek (driesprong) en de Bijlakensstraat vonden zij beschutting op hun versterkte hoeve.

Met hun diep christelijk geloof en hun Bruegeliaanse feesten trotseerden zij er de stormen van de tijd.

Daar lieten zij als enige schat hun kroost na, nu al 1000 nakomelingen-naamdragers verspreid over België, Nederland, Frankrijk, Canada en de Verenigde Staten van Amerika.

Aan die grond waren zij verkleefd en die hebben ze ontelbare keren omgewoeld, men snuift er nog de geurige boerelucht - een weinig is verloren gegaan aan serres en bebouwing, maar men werkt er 'stille voort'!

Wij hebben gepoogd een brok cultuurhistorisch erfgoed uit de vergeethoek te halen waar een bekende familie tot leven is gewekt.

Aan hen die het dorp besturen een aanwijzing om deze geschiedenis met een straatnaam in herinnering te houden, temeer daar de wijk Veldeken een ingewikkeld omlopend tracé kent.

André BRAET, Erembodegem

Noten

- (1) C.SCHELSTRAETE, H.KINTAERT, D.DE RUYCK, *Het einde van de onveranderlijkheid*, Nevele, 1986.
- (2) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 9 (leenboek van 1460), nr. 58 en 59 (renteboeken van resp. 1426 en 1450).
- (3) E.WARLOP, *De Vlaamse adel vóór 1300*, deel II, band I, Handzame, 1968, blz. 398-401.
E.WARLOP, *De heren van Wervik tot 1300*, in *De Leiegouw*, jg. VIII (1966), blz. 381-398.
- (4) R.VANDEN ABBEELE, *De Vrijheid van Nevele. Bijdrage tot de vroegste geschiedenis van Het Land van Nevele*, in *K.O.K. van Deinze*, jg. XVI (1949), blz. 151-166.
A.JANSSENS, *Nieuwe gegevens over het kasteel van Nevele*, in *Het Land van Nevele*, jg. IV (1973), afl. 1, blz. 25-34.
S.DEROM, *Land van Nevele, werkdocument 1983-1984*, Documentatiecentrum Land van Nevele.
- (5) A.DE VOS, *De Middeleeuwse loop van de Durme en haar bijrivier de Poeke*, in *Oostvlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis*, Gent, 1958.
G.SCHAECK, *In en om de Kalevallei*, in *Het Land van Nevele*, jg. VII (1977), afl. 1, blz. 22-30.
- (6) S.A.G., reeks 330, nr. 40, fol. 230v°, dd. 24.09.1495: *heerberghe gheheeten de Croone staende te nevele aende Plaetsse metten brauhalle*.
A.JANSSENS, *Van herbergen, herbergiers en tappers te Nevele*, in *Het Land van Nevele*, jg. XXIII (1992), afl. 2, blz. 146.
- (7) A.JANSSENS, *H.Mauritius, kerkpatroon van Nevele*, in *Het Land van Nevele*, jg. XXII (1991), afl. 1, blz. 25.
Tienden waren het deel der vruchten en dieren dat krachtens de Karolingische wetgeving, aan de Kerk moest gegeven worden voor het onderhoud van de eredienst, van de parochiale geestelijkheid en van de armen.
- (8) F.DE POTTER en J.BROECKAERT, *Geschiedenis van de gemeenten der Provincie Oost-Vlaanderen, deel VI (Nevele)*, Gent, 1867, blz. 57-59.
- (9) R.VAN DEN ABBEELE, *Over de Heerlijkheid en het Land van Nevele*, in *K.O.K. van Deinze*, jg. XVIII (1951), blz. 93-117.
In 1469 telde Nevele 193 haarden, gezinnen, een periode dat de bevolking ongetwijfeld was toegenomen.
C.VANDENBROEKE, *Sociale geschiedenis van het Vlaamse volk*,

- Beveren, 1982, blz. 17.
- (10) L.LAVENT, *Het kultuurlandschap te Nevele in de 17de eeuw. Een reconstructie en retrospectieve benadering*, in *Het Land van Nevele*, jg. X (1979), afl. 3&4, blz. 119-172 (met 10 kaarten).
- (11) J.DENIJS, *Inleidende nota over de lijst der heerlijkheden van Oost-Vlaanderen*, Oostvlaams Verbond der Kringen voor Geschiedenis, Voorlichtingsreeks, nr. 2 (1950), blz. 22-23.
- (12) P.DEPREZ, *De inkomsten van het Land van Nevele*, in *K.O.K. van Deinze*, jg. 32 (1965), blz. 43-75 en jg. 33 (1966), blz. 53-72.
- (13) F.DAELEMANS, *De economische impact van de heerlijkheid op het platteland*, in 13e Intern. colloquium Spa 1986, *Machtsstructuren in de plattelandsgemeenschappen in België en aangrenzende gebieden (12de-19de eeuw)*, Handelingen (Historische Uitgaven), reeks in-8°, nr. 77 (1988), blz. 451-468.
- J.VAN TWEMBEKE, *Enkele middeleeuwse documenten als bronnen voor de studie van het lekedomein*, in *Ons Heem*, jg. 38 (1984), nr. 2-4, blz. 132-144.
- (14) Zie noot 2.
- (15) J.VAN DE CASTEELE, *Een geschiedenis van Vosselare in 1845 door A.C. Van Hoorebeke te boek gesteld*, in *Het Land van Nevele*, jg. XI (1980), afl. 2, blz. 91-147.
- Jan vander Meersch ridder in 1379, J.vander Meersch overleden in 1412 en J.vander Meersch fs Jan overleden in 1454.
- (16) S.A.G., Hulin de Loo, nr. 45, anno 1423: *dit es de rente van zantvoerde toehoerende janne vander mersch van nevele*.
- R.A.G., Leenhof van Nevele, doos Supplementen, akte dd. 1.05.1439: *Jan vander mersch van sinen heerscepe in Reybrouc*.
- E.PAIRON, *Registers op de Jaarregisters van de Keure - Schepenjaar 1403-1404*, Gent, 1983, blz. 150.
- (17) R.A.G., de Ghellinck-Vaernewijck, nr. 1762, dd. 8.05.1355.
- R.U.G., Handschrift nr. 3669, doos 3, *Masmines Jehan Vander Meersch, sieur de Nevele (fs. de Jehan et de Anna-Clare Van der Munte, gehuwd met Isabeau d'Eechoutte (fs. de Jehan et de Margrite de Masmines) resp. overleden in 1370 en 1412*.
- J.DE BROUWER, *Het Geslacht Bette*, in *Het Land van Aalst*, jg. 1953, afl. 3, blz. 156: *Jan van Nevele, genoemd vander Me(e)rsche, gehuwd met Elisabeth Bette fa. Simoen*.
- R.WITDOUCK, *Gullegem en St.-Eloois-Winkel op het einde van de middeleeuwen (1382-1530)*, Gullegem, 1989, blz. 89: *Josyne van Nevele, gezeld vander Meersch*.
- (18) B.DE POORTER, *Geschiedenis der gemeente Vynckt* (handschrift).

- (19) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 9, fol. 56, leen nr. 28, achtereenvolgens *mergriete vijts, christoffels vijt, lodewijk fs. kerstoffels vijt, jan ducerf, hanneken van waelbrouc*.
 'Verderding' was een opsplitsing bij erfenis. Na de verderding bestond het domein aanvankelijk uit 2 aparte lenen, één van 16 bunder (of 2/3 van 24 bunder) en één van 2 bunder en 2 gemeten (of 1/3 van 1/3), midden de 16de eeuw tot één leen herleid.
- (20) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 14, fol. 53v° en 54r°. *lieven van hecke fs. gaspard... voormaels ghespleten en verdert zijnde uuten Leen ten Nieuwenhove*.
 R.A.G., Leenhof van Nevele, nr. 1906, dd. 13.11.1530.
wouter de blauwere als voocht van hannekin van landuut fa. willem.
- (21) K.LANCLUS, *Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur. Deel 12n 1. Provincie Oost-Vlaanderen. Arrondissement Gent, Kanton Nevele, Turnhout, blz. 207-214*.
- (22) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 33ter. De leendocumenten geven slechts een oppervlakte van 20 bunder. De vrij aanzienlijke afwijking kan het gevolg zijn van eventuele latere ontginningen en/of aankopen. Berekend op basis van het landboek van 1682 bekomen we 31 bunder en 22 roeden.
- (23) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 74 + kaarten, renteboek van 1640 met 7 gekleurde kaarden per wijk A, B, C, D, E en F.
- (24) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 33ter, landboek van 1682-1683 met doorlopende nummering van de percelen.
- (25) Pieryne had het wellicht geërfd van haar vader Jan. Eenzelfde Jan vander Meersch bezat in 1423 de heerlijkheden Reybroek en Zantvoorde, en was in 1424 een wachtpenning verschuldigd voor zijn *stede te gavere* (zie R.A.G., Baronie Nevele, nr. 58, fol. 214 *jan vander meersch over zegher vanden gavere*).
- (26) S.A.G., reeks 330, nr. 41, fol. 122r°, dd. 22.10.1497, *staet van goede toebehoorende loys, stoffelken, adriaenken, joosken ende jacemyncken Vyds christoffels kinderen die hij hadde bij joncvrauwe cornelia neyts... tgoed ten nieuwenhove groot XVIII bundern ende twee ghemeten*.
 R.A.G., Baronie Nevele, nr. 941, fol. 13v°. In dit register van gerechtelijke zaken wordt in het jaar 1511 naar een verkoopcontract verwezen, gesloten tussen koper Jan van Renterghem en verkoper Christoffel Vyet.
- (27) Jan Ducerf had deze lenen gekocht van Loys Vydt (zie noot 19). Ook R.A.G., Baronie Nevele, nr. 941, fol. 21r°.

- (28) R.A.G., Leenhof van Nevele, leenverhef nr. 1902, dd. 3.11.1530 *jan van waelbrouc fs. jans*.
R.A.G., Familiefonds, nr. 263-4°, rekening van 26.09.1567 waaruit blijkt dat hij gehuwd was met jonkvrouw Lysbette de Blicck.
- (29) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 14, fol. 59v° en 60r°, anno 1578. Zie bijlage I.
R.A.G., Leenhof van Nevele, leenverhef nr. 1941, dd. 23.04.1560 *een splete van 300 roeden*.
- (30) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 73, annex bundel lenen, fol. 30. Anno 1610 'Vinkt'... Jonker Charles Sersanders bij successie van Jonker Antheunis zijn vader.
- (31) N.KERCKAERT, *Oude Oostvlaamse hoeven*, dl. II (M-Z), blz. 339-340.
- (32) R.A.G., Oud Notariaat, nr. 1601, L.Verrooten te Gent, fol. 481, dd. 30.11.1681.
F.SANTENS en R.CASTELAIN, *De heerlijkheid en de heren van Hemsrode, 1283-1990*, in *Jaarboek van de Geschied- en Heemkundige kring 'De Gaverstreke'*, jg. 18 (1990), blz. 243-245.
- (33) S.A.G., *de Gendsche Gazette*, tweede bijvoegsel, dd. 26.04.1792. Zie bijlage II.
- (34) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 634, fol. 10v°, dd. 25.09.1612.
- (35) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 397, fol. 25v°, staat van goed Franchoy's Boom dd. 3.02.1615.
- (36) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 654, fol. 259-260, dd. 4.05.1704.
- (37) Zie noot 26.
- (38) Zie noot 31.
- (39) R.A.G., Familiefonds, nr. 263 - 4°, rekening van 26.09.1567.
- (40) Zie noot 31.
- (41) Zie noot 32.
- (42) Zie noot 18.
- (43) Zie noot 4.
- (44) Zie noot 31.
- (45) J.VAN ROMPAEY, *De heerlijkheid als heem van onze voorouders*, in *Ons Heem*, 1975, blz. 125-135.
F.DAELEMANS, o.c.
- (46) Zie noot 33.
- (47) Zie noot 11.
- (48) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 634, fol. 11r°, akte van 25.09.1612.
- (49) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 671, akte van 12.05.1634, Pieter Boom verkoopt een hofstede aan Jan Loonkens.
- (50) Een pond was onderverdeeld in 20 schellingen, elke schelling in 12 deniers of penningen.

- (51) Zie noot 23.
- (52) L.LAVENT, *o.c.*, blz. 42: *Percelen waarop gebouwen voorkomen mogen gerekend worden tot het landbouwareaal.*
- (53) R.A.G., Schepengriffie van Hansbeke, bundel 65, staat van goed van 1.12.1649 Jacques Braet.
- (54) Zie noot 1.
- (55) Zie noot 24.
- (56) E.CIETERS en J. VAN DE CASTEELE, *Nevele in de visitatieverslagen van bisschop Triest*, in *Het Land van Nevele*, jg. VII (1976), afl. 4, blz. 187-208.
- (57) Zie noot 21.
- (58) M.DEVOS, *Meetjeslandse plaatsnamen van vóór 1600, Deel II: Het Houtland, Band 1: Aalter, Maldegem*, 1991, blz. 12-13. Het woord *houck* betekent *wijk, gehucht, uithoek* en wijst op postmiddeleeuwse naamgeving.
- (59) R.TAVERNIER en H.VANDENHOUDT, *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Nevele 54E*, Gent, 1967, blz. 12. C.SCHELSTRAETE, *o.c.*, blz. 8.
- (60) L.LAVENT, *o.c.*, blz. 22, 60, 64 en 65.
- (61) J.LUYSSAERT, *De studie van plaatsnamen*, in *Het Land van Nevele*, jg. I (1970), afl. 3-4, blz. 3-4.
- (62) M.DEVOS, *o.c.*, blz. 42-43. Bilk en bulk betekenen 'omheind perceel', afgeleid van het Germaans werkwoord *bilukan* 'omheinen, omsluiten'. In de late middeleeuwen werden meer en meer percelen met een levende omheining omplant. Zo kwam een gesloten landschapstype tot stand aan de rand van de 'akkers'.
- (63) E.WARLOP, *De Vlaamse adel vóór 1300*, Handzame, 1968, blz. 93.
- (64) S.A.G., Hulin de Loo, nr. 45, fol. 6v°, renteboek van Zantvoorde anno 1423: *Gherolf baraet over janne vander boeme up 800 roeden lants liggende in Sgravenacker iiiii deniers/Deselve over janne erpolf up 400 roeden lants voer zijn hofstede v deniers...*
- (65) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 61, fol. 5v°, renten Nevele 1490-1519: *dhoor van gheerolf braet over willem braet 5 sch. 5 d.* (later: *hector braet, gherolf braet fs. franchois, de erfgenamen van pieter braet en moetkin braet*).
- (66) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 73, fol. 227, renteboek van 1639-1640: *Bauduyn braet fs. bauduyn van 300 (roeden) lant den ackere/denselven 600 roeden den voornsten acker ofden braetsackere, met het oosthen de ter straeten... ghelt iaerlicx in penninc rente xii deniers parisic, in rogghe eenen halven ende t-xxiii-e achtelinc, in hinnen een hinne ende t-VIe hinne, in eyere een eij.*

- (67) L.LAVENT, *o.c.*, blz. 36.
- (68) Zie noot 62.
- (69) Het is niet duidelijk waarom de percelen C/27, -39 en -40 van advocaat Jan Pien in 1682 *braetsbulcken* genoemd werden. In het Lichterveldse renteboek van 1631 en het Nevels renteboek van 1640 is daarvan geen sprake. Dit toponiem werd wel vernoemd in een akte van 20.10.1640 (R.A.G., Baronie Nevele, nr. 636, fol. 88^r°).
- (70) M.DEVOS, *o.c.*, blz. 60. *Donk* uit het Germaans *dunga*.
- (71) A.JANSSENS, *Zanten in Nevelse documenten I*, in *Het Land van Nevele*, jg. XXII (1991), afl. 2, blz. 152.
- (72) M.DEVOS, *o.c.*, blz. 9, 39, 44, 50, 53-54, 58, 68 en 70: *Hul* = heuvel, hoogste punt (uit het Germaans *huljo*); *laect* of *lake* = stilstaand water, meer, poel, moeras (uit het Germaans *laku*)?; *drijbec* = een driehoekig perceel; *paddengavere* = padden in het moeras (*gaver* is een vóór-Germaanse benaming voor moeras); *heetdriesch* = dries of uitgeputte akker die weer op krachten moest komen en tijdens de braakperiode als weiland werd gebruikt; *heet* = droge plek die met heidevegetatie begroeid was (M.DEVOS, *o.c.*, Band 2: Bellem, Maldegem, 1992, blz. 30); *briel* = omheining (uit het Keltisch *brogilo*), ook = laaggelegen grasland.
- (73) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 68, fol. 3^r° (anno 1590).
R.A.G., Baronie Nevele, nr. 1101, fol. 3^v° (ca. 1580).
R.A.G., Baronie Nevele, nr. 2225, fol. 3^r° (ca. 1603).
Na de familie Van Quatem kwam het goed begin 1600 in handen van Gillis Serweytens en Joos de Wulf. In 1680 behoorde het toe aan Maurus Cakaert (perceel 705).
- (74) Zie noot 64.
- (75) R.TAVERNIER en H.VANDENHOUDT, *o.c.*, blz. 56.
- (76) L.LAVENT, *o.c.*, blz. 22.
- (77) Zie noot 24.
- (78) C.VANDENBROEKE, *De leefbaarheid van het platteland in Vlaanderen, 15de-19de eeuw*, in *Bijdragen tot de geschiedenis*, jg. 64 (1981), blz. 131-164.
A.VERHULST - C.VANDENBROEKE, *Landbouwproductiviteit in Vlaanderen en Brabant 14de - 18de eeuw*, Gent, 1979 (Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis, Publikatie nr. 56).
- (79) R.A.G, Baronie Nevele, nr. 325, fol. 43-44, ontvangboek heerlijke renten van Nevele van 1587 tot 1632: *baudyyn braet over een ghemet lants ghenaeempt den ackere/bauduyn braet over een stic ghenaeempt den voorensten ackere commende van wijlent mauryne braets....*
- (80) P.DEPREZ, *o.c.*, blz. 173-175. Zie noot 66.

- (81) Zie noot 80.
- (82) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 1466, renteboek van het Lichterveldse anno 1631.
- (83) Kabinetkaart van de Oostenrijkse Nederlanden opgenomen op initiatief van Graaf de Ferraris, kaartblad Ghendt 35 (3), 1770-1777. Ph.VANDERMAELEN, deel 8 (Gend), 1845.
C.POPP, Kadastrale kaart van Nevele met legger van 1864.
- (84) Een *mansum* was de eenheid van cultuur, of de hoeveelheid grond die nodig was voor één familie te onderhouden (in de Karolingische periode). In Vlaanderen was één mansum ca. 12 bunder of 17 ha. (E.WARLOP, *Oud Rekkem*, Kortrijk-Handzame, 1973, blz. 282).
- (85) We konden geen enkele detailbeschrijving van de hofstede vinden.
- (86) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 74/1, fol. 227, Lieven Cackaert en zijn vrouw Jacoba Praet anno 1661.
R.A.G., Baronie Nevele, nr. 33ter. In dit landboek van 1682 had Mauris Cackaert fs. Lieven de percelen 1187 (=C/346+347), 1507 (=C/342+343), 1509 en 1510 (=C/344) en 1512 (=C/345).
- (87) Gegevens uit de bevolkingsregisters, ons medegedeeld door Antoine Janssens uit Nevele, waarvoor onze beste dank.
- (88) R.A.G., St.-Pietersabdij, charter nr. 570, anno 1245 (A.Van Lokeren): *mansus Dadewin - Maria uxor Jacobi baraet, Johannes filius Jacobi baraet*
R.A.G., St.-Pietersabdij, le reeks, nr. 125, fol. 284, Liber Inventarius, anno 1281: *Corse - h. baraet*.
- (89) A.BRAET, *Het Geslacht Braet door de eeuwen heen (1295-1980)*, Erembodegem, 1981.
- (90) S.A.G., Familiefonds Morel de Boucle-Saint-Denis, nr. 7 (renteboek Borluut, ca. 1394), fol. 11r° en 13r°.
R.A.G., Baronie Nevele, nr. 58, fol. 37r° en 42v° (resp. *jan de wulf over zeger barate/en jacop lamme over zeger barate*), fol. 175r° en 216r° (resp. *willem van den damme over gheeraert baraet/en willem van den damme over gheeraert baraet van zienen stede daer hi up woont*), fol. 176r° en 177r° (resp. *jan de vey fs. wouters over michiel baraet/en jacop de wulf over michiel baraet oer*).
- (91) A.D.N. Lille, serie B.1566, fol. 116r° dd. 8.01.1365, waarover later meer.
- (92) S.A.G., reeks 330, nr. 7, fol. 175r°, anno 1382: *willem barate pachtere te nevele*.
S.A.G., reeks 301, Schepenjaar 1403-1404, fol. 73r°, akte van schepenen van de Keure van Gent, dd. 8.2.1404 (n.s.)
- (93) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 58, fol. 37v° en 42v°. (Zie ook noot 64 en

- 94 en bijlage III).
- (94) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 59, fol. 6v° en 53r°.
R.A.G., Baronie Nevele, nr. 12, fol. 109r/v, renten van het Zantvoordse anno 1512: *jan braet over Jan Stynaert ende margh. van eyste op een ghemet ende 50 roeden lants ligghende an Sgravenackere iii deniers parisis - Symoen en daneel braet over gheerof braet ende over jan van der boome up 800 roeden lants ligghende in Sgravenacker xii deniers parisis (later = jan braet fs. daneel) - Liesbette van damme over jan erpolf up 300 roeden lants voor de hofstede van geerof braet iii deniers parisis (later = mauwers boom ter cause van zijnen wijve bij versterfte) - hector braet over jan erpolf up 100 roeden lants voor de hofstede die gheerof braet was 1 denier parisis.*
- (95) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 12, fol. 109, heerlijke renten van Zantvoorde.
- (96) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 62, fol. 221r°.
- (97) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 636, fol. 132v°-133r°, akte van 23.04.1641 (de weduwe Cathelijne van Daele).
R.A.G., Baronie Nevele, nr. 634, fol. 13v°, en nr. 635, fol. 280v°.
R.A.Brugge, Land van Wijnendale, nr. 391, fol. 161v°-163r°, staat van goed dd. 18.01.1652.
- (98) Zie noot 97.
- (99) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 58, fol. 208v°: *willem baraet diemen seyt de deckere en meester jan hussebaut over willem braet diemen seyt deckere.*
R.A.G., Baronie Nevele, nr. 59, fol. 202r°: *arent en willem braet gheseyt de deckere over willem baraet gheseyt de deckere.*
- (100) S.A.G., reeks 330, jg. 1388, fol. 230, staat van goed *Willem baerts kinde* dd. 24.01.1388.
- (101) Zie noot 89.
- (102) R.A.G., Baronie Nevele, nr. 634, fol. 23v°-25r°, dd. 21.06.1616 en 25.06.1620.
- (103) Zie noot 89.
- (104) J.VAN DE CASTEELE, *Het burgemeesterschap van Léonce Mulle de Terschueren*, in *Het Land van Nevele*, jg. VI (1975), afl. 2, blz. 38-125.

BIJLAGE I - Het Leen ten Nieuwenhove, anno 1578.
(R.A.G., Baronie Nevele, nr. 14, fol. 59v^o-60r).

Gheeraert Sersanders als bedienelic man ende kerckelick voocht over Joncvrouwe Adriane van Walebrouc filia Jans zijn huusvrouwe houdt twee Leenen danof deerste ende tweeste heetst dleen te Nieuwenhove groot zijnde onder Landt ende Meersch het gheheele XVI bundren onbegrepen ende dander VIII ghemeten onbegrepen als wesende wijlen In voorleden tijden ghespleten ende verdert uuten derden vande zelven le principalen Leene te Nieuwenhove te welcken Leene behooren zekere opsetene Laten ende ander diveersche persoonen De welcke desen Leene Jaerlicx gheldende zijn zekere heerlicke Renten te weten In penninghen Rente XXXII schellinghen parisis ende een hinne tsjaers welcke Renten hare bestrecken op diveersche gronden ende partien van goeden ghelegghen zijnde Inde Prochie van Nevele voorts zijn de opsetene laten vande voornoemde Leene te nieuwenhove op voorseiden Leen hof te wercken twee daghen In elc Jaer te weten de ghueue die peerden houden metten zelven peerden ende wagheneu ende de ghueue die noch peerden noch wagheneu en hebben elc een dach tsjaers also tzelve van houdts tijde ghecostumeert gheweest heeft en op zulcke boete alser toe staet. Ten zelven Leene behoort ooc tol vondt bastaerde goet boeten tot III pond parisis ende dare onder vermach een ervachtighen van dezen Leene ooc te stellene eenen bailliu omme de voornoemde Renten heerlicke Rechten te Innen ende bewaren metter wedt vande Lande van Nevele Indient Noodt ware. Staende tvoornoemde eerste principale Leen te vullen Relieve ende camerlijncghelt alzoot behoort ende tvoornoemde tweede ende minste Leen te halven Relieve ende camerlijncghelde Ende als men eenich vande voornoemde twee Leenen tzij een ofte beede vercoopt esmen danof schuldich een tXe penninck van dat ende ghelden Relief ende camerlijncgheldt naer costume Sho(e)fs.

De voornoemde twee Leenen ghecomen zijnde ende hier te vooren ghestaen hebbende op hannekin van walebrouc daer te vooren ghecomen zijnde ende staende op Jan ducerf bij coope daer te vooren op Lodewijc vijts fs christoffels ende (an) hem ghecomen vande zelven christoffels vijts. ende Int beghin staende op Margriete vijts.

BIJLAGE II - Verkoop van de heerlijkheid van Nieuwenhove in 1792.
(De Gendsche Gazette, tweede bijvoegsel, dd. 26.04.1792
(fragment))

Dat men met het houden van dry Zitdagen van veerthien tot veerthien dagen, waer van den eersten tot den Instel gehouden is den 18. April, den tweeden tot de Verhoogingen dienen zal op den 2. Mey, en den derden Zitdag tot het Verblyf den 16. dito 1792, t'elkens ontrent den twee uren naer middag, in de Herberge, bewoond by Francies van Wambeke, staende op de Plaetse der Prochie van Vynkt, aen de meestbiedende verkoopen zal in twaelf koopen, met reserve van accumulatie, eene remarquabele Hofstede, groot met de Wallen, Boomgaerden, Zaeylanden, Bosschen en Weyden, alle in eenen blok, volgens Land-Boek 16 bunderen 842 roeden, gelegen binnen de voorzeyde Prochie van Vynkt een weynig oost van de Plaetse, alwaer overleden is Sr. Pieter Joseph van Hulle, om by de Koopers daer van in het gebruik te komen met Kersdag aenstaende, waer van de Hofstede met de Wallen, Boomgaerden, Zaeylanden, Weyden en Bosschen, begrepen onder de eerste negen koopen, zyn Leen, releveerende van het Leen-Hof en Kasteel van Nevel, genaemd het Goed te Nieuwenhove, groot 13 bunderen 278 roeden, en de resteerende 3 bunderen 564 roeden allodiale Erve; totwelk voorzeyd Leen te Nieuwenhove behoort eene Heerlykheid, genaemd Waellebrouck, daer toe behoorende eene heerlyke en ervelyke Rente, bedraegende in geld 32 schel. Parisis en eene Hinne 's jaers, die verscheyde opzetene en afzetene Laeten jaerlyks zyn geldende, gaende uyt 60 gemeten Grond, gelegen te binnen de Prochie van Nevel, daer men het noemt Veldeken, welke Laeten aen den Erfachtigen van dit Leen jaerlyks schuldig zyn zekere Diensten, te weten, de gene, die Peirden houden zyn schuldig den zelven Heer te dienen eenen dag, alle t'elken jaere, alzoo men gecostumeerd is, op de boeten ende breuken daer toe staende; totwelk Leen ook toebehoort eenen Bailliu en Ontfanger, Tol, Vond, Bastaerd Goed, dobbelen Sterfkoop ter dood, en de xvj. penning van Wandelkoop, de Boeten van dry pond Parisis en daer onder; alle welke Rechten en Boeten den zelven Bailliu vermag te innen met alle de voordere Rechten, het voorzeyd Leen toebehoorende, met de Wet van het Land van Nevel, daer toe ontleend; van alle welke voorzeyde Rechten en Preëminentien men in paisible en deugdelyke possessie is, ten eersten Zitdage ingesteld op 2040 pond gr. Wisselgeld boven de Conditiën, berustende in de gemelde Herberge van Francies van Wambeke tot Vynkt, en ten Komptoire van den Notaris Jan Francies van Melle tot Nevel, deze Verkoopinge dirigeerende, alwaer zy daer van, gelyk ook van den heerlyken Rente-Boek, de inspectie gratis kunnen bekomen.

BIJLAGE III - Gheerolf Baraet verkoopt een rente in 1424.
(R.A.G., Leenhof van Nevele, Leenverheffing nr. 2367 dd. 4.07.1424).

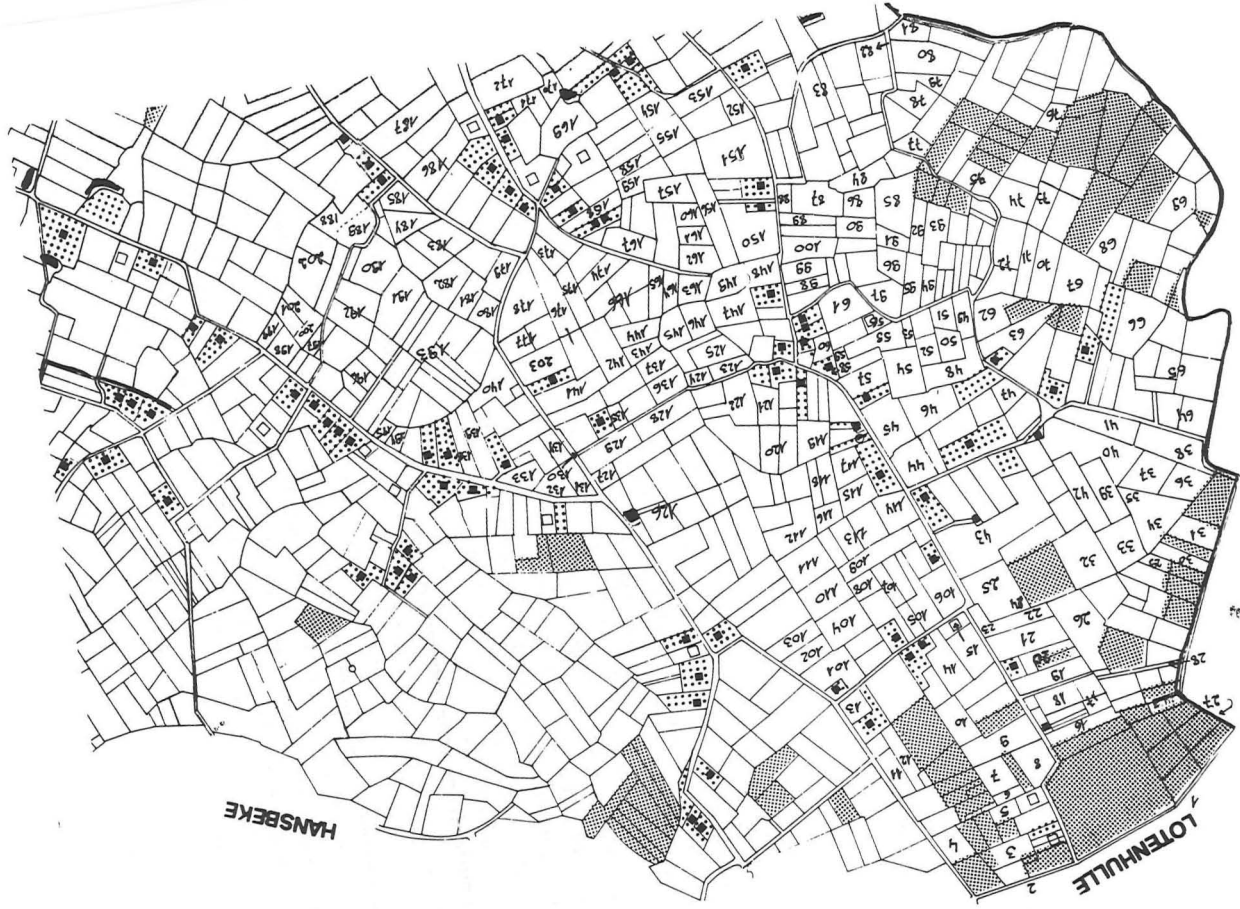
Ic Lodewijc van nevele baeliu van den lande van nevele ende dat d'toe behoert Ende wij Willem tuytscavere lauwereyns de buc Renaeut Van Den Damme ende Jan van den houte Schepenen Int voornoemde lant doen te Wetene ende maken kenlic allen den ghenen die desen presenten Wetteliken tsaertere Sullen zien of horen lesen dat commen zien voor ons in properen persoenen als voor heer ende wet Gheerolf baraet ende megriete Stinaerts zien Wetteleke Wijf met hem Vervoecht als met hare man ende keercleken voocht ende zien bij onslieden wettelic te voochde ghedaen midts dat hemlieden voochts behoufde in dese zaken kenden ende lijden voor ons in Wette dat zij vercocht hebben Wel ende redelic Sonder Scande Thomaese van clapdorp 36 Schellinghen groeten tsaers eeweliken ende erveliken renten te betaelne elx Jaers ten twee paeumenten waer af deerste vallen zal te kersavonde Int jaer XXVIII ende dan te betaelne deen helft Ende dander helft te Sent jansmesse Daer na volghende Ende also voert van Jaere te Jaere ende van termine te termine eewelike ende ervelike gheduerende Ende met alsulker munten van ghelde als mien heere van nevele ontfanen zal of doen ontfanen zine renten ende gesloten ten daghe dat dese paeumente vallen sullen welke voornoemde rente gheerolf ende megriete voornoemt bewijst beset ende beconterpant hebben up dese perseele van erven hierna volghende: Eerst up een buender lants neven Jans stede van den voerde commende met den ende up de strate suutwaert Item noch up Enaeckerdriesch groet 2 buender ende een half liggheende neven de strate ende endende suut up de upwoninghe Ende dese voorn. perseele houtmen van minen heere ende joffrauwe van nevele puer. Item up een half buender lants voer thofhecken ende ghelant in Enaeckerdriesch. Item noch een buender lants endende up de Strepe ende met den anderen ende comende westwaert an de strate gheheeten zijnde tsaane-ackere

En dese twee perseele houtmen van janne van der meersch van nevele van zinen heerschepe in Santvoerde. Item noch up een stic lants gheeten te Somerweede groet 400 roeden ghelant ende endende up de hulst. Item noch up een stic lants gheeten dinaergheltstic groot een ghemet ghelant neven jan erpofs somerweede. Item noch up eene stede daer hi woont met twee buelken daeraen groet een buender ende een half endende an de strate Ende dit es men houdende van Janne vander meersch gheeraerts sone. Item noch up een stic lants gheeten de hulst groet wesende 800 roeden Ende dit hout men van raes onredene Ende alle dese vornoemde perseele lettel minder of meerder dan vorscreven es Ende van al jonckeer Janne van montmorensy

huten name van zine joffr. ziene wetteliken gheselnen als ervachtiche overheere zijnde Ende dese vornoemde erve es gheboden gheweest te nevele in de keerke drie sondaghe achtereen alsomen erve ende tseyngshelt sculdich es te ghebiedene int lant van nevele welke ghebode leden zien vri ende sonder callaenge Ende de vornoemde gheerolf ende megriete metgaders haerlieder voocht hebben de ghebode an hemlieden ghedreghen ende hebben an baeliu vornoemd desen vornoemde gront van erven in handen ghedreghen als in de handen van den heere teenen pande ende in versekertheden van de vornoemde erveliken renten omme den vornoemden thomaes d'an jaerlix zine rente te haelne ende te rekenen bij also dat hi niet betaelt en Waere van elken paeymente ten daghe vorscreven ende dat viertiennacht overleden waere naer elken vornoemden dach van paeymente so sal thomaes vornoemd of ziner oers ende nacommers moghen comen an den heere ende wet vorscreven ende toegheven haerlieden (...) hem doen ten vornoemden bewijsden pande na costuime ende husage van den lande van nevele ende behouden over haer (...) coepghoet d'zij wel ende wettelic toecommen waeren na costuime ende husage van den lande van nevele met alsulken commeren ende laste alst voren ende nagheleghen es altoes behouden (...) ende elx rechte Ende om dat alle dese dinghen aldus wettelic voer ons leden zien ende elken met voochde dien voochts behoufde In kennessen der waerhede so hebbe ic baeliu ende wij schepenen vornoemd desen presenten wetteliken tsaerte gheseghelt elc onsere met zine huuthanghenden zeghele ten versouke van partijen Int jaer ons heeren als men screef m.cccc ende xxiiii den vierde dach in hoeymaent. (Op keerzijde: overdrachten ten jare 1592).

Noot: Tsaane-ackere is misschien te vereenzelven met perceelnummer C/345, aan de zuidkant van de hofstede Baraet.

HANSBEKE

LOTENHULLE

Perceelstructuur en toponiemen in den Braetshoek, 1640-1682.

1	het meulendamstraetken	34	den drijbec
2	den wulfputbosch	35	't leen
3	den heynschaert	36	de vier gemeten
4	den cautenbosch	37	ten plassche (leen)
5	den hooghen lochtync	38	den exemdambulck
6	den cleenen middelschoot	39	den tarwstoppelen
7	den grooten middelschoot	40	den spuet
8	't sentebulc	41	den schaepdriesch
9	't hooghelant	42	de venstoppelen
10	't hooghelant	43	't goed te Veldeken
11	't hooghe landeken	44	den pennincdriesch
12	't hooghe landeken	45	't becxken
13	't boenebulcxken	46	den bulckier
14	le doucq	47	bachten saelghe
15	's heylichgheest stedeken	48	de saelghe
16	den langhenbulck	49	de mouste
17	het paerkxen	50	de oliemeulene
18	den quaden bulc	51	d'hemelrijcke
19	het dynghelandeken	52	't merghelken
20	de peerboomstede	53	het heekeline
21	den baute vijvere	54	de selnaete
22	de drooghe evenstoppelen	55	de twee ghemeten
23	de eckaertwatinghe	56	't stedeken
24	't brouckelken	57	den loofbulck
25	den keerbulc	58	't hinneroesken
26	den arentvelt	59	't bijlcken
27	de hullemeersch (bosch)	60	't claeverbulxken
28	't brouckelstraetken	61	de weebulck
29	't mandelbosch	62	't curteriet
30	't ackerken	63	't langheriet
31	den ackere	64	den cackelbulc
32	den moerckens bulc	65	't beelenlant/Meere
33	den peerdenbulck	66	't cauterken

67	den bleecbulck	102	de hostijnc
68	den hooghenbulck	103	d'hofstync
69	den ecbulc	104	den kerewech
70	den braemdoncdriesch	105	frans hofstede
71	't langhestixken	106	't veldekensstick
72	den bunderplas	107	den callemoeyenbulc
73	den braemdoncdriesch	108	het boomken
74	de braemdoncstede	109	't reck en doortien
75	de spaignaert	110	't bunder
76	den haubulc	111	de langhebrugghe
77	de cromme vulghe	112	de langhebrugghe
78	den tarwebulc	113	cen doornackere
79	't crommestic	114	't lindestick
80	den grooten wijnckel	115	de loofvlaecke
81	de bertelmeersch	116	't rodeken
82	sint-Maurituswech	117	de peerdewee
83	den veldekensackere	118	't paelstixken
85	den quaden bulck	119	de beke
86	het brielken	120	den ghevel
87	de speete	121	den helsbulck
88	't cnockaert stedeke	122	den potstaecke
89	't kijfghemet	123	't herpelken
90	den joosijnenbulc	124	't vaerentien
91	't ronde bulxken	125	de zomerwee
92	't langhe bulcxken	126	't hof ten Riede
93	de cromme vulghe	127	dierinxbulc
94	't boomken	128	beelee claeys
95	den grooten bulc	129	den reijbrouck
96	't groote stic	130	't herpelstraetien
97	den bec	131	den rijkeer
98	den ackere	132	den beeck
99	't ghemet	133	de hemerijcke
100	den braetsackere	134	den diercoop
101	het koreelstic	135	't half bunder

136	't ghijselstick	170	't dammeke
137	den boschbulc	171	't beerenackerken
138	den veltacker	172	den grooten beerenackere
139	den turreman	173	't keerbulxken
140	de veldestede	174	den paddengavere
141	de vier boomen	175	den paddengavere
142	den grooten bulck	176	den langhen keerbulck
143	't cleene parcxken	177	den loopbulck
144	't groote parcxken	178	den drijbec
145	de zomerwee	179	de hooghe laect
146	't wulghestick	180	de laect
147	de meerschbulck	181	de nederlaect
148	de strepe	182	de laect
149	de groote hulst	183	den tournoisbulc
150	's gravenackere	184	de breenaect
151	de lampaerdstede	185	de breenaect
152	de bleecste	186	de braetsbulcken
153	den hooghen cauburn	187	den langhenbulck
154	den kerckwech	188	den callantenbulck
155	de lampaert	189	't boonbulxken
156	de strepe	190	den hul
157	de hulst	191	den grooten daesdonc
158	den moenensbulc	192	het cooplant
159	den put	193	de daesdoncken
160	de hulst	194	't half ghemet
161	de hulst	195	't cleen ghemet
162	de hulst	196	den neerendaesdonc
163	de hulst	197	't ackerken
164	den heetdriesch	198	de lapstede
165	de hulsten	199	't lapstedeken
166	de hulsten	200	d'helshaeghe
167	den helsbulc	201	den houck
168	den paddengavere	202	't ackerken
169	den grooten hillegaert	203	den grooten bulck

Van links naar rechts:
Rechtstaand: Madeleine De Cocker, Madeleine De Boever, Elisa Verplaetse, Clarice Bauwens, Bertha Muys.
Zittend: Julienne Van Couter, Zulma Muys, Celine Van Couter.
Vooraan: Anna Verplaetse

UIT HET OUDE FOTOALBUM: TIENERS UIT HANSBEKE OP UITSTAP (ws 1914)

Volgens toelichting van Celine Van Couter trokken jonge meisjes te Hansbeke er wel eens samen op uit. Een fietstochtje naar Lovendegem was één van de gegeerde uitstapjes. De groepsfoto hiernaast werd op één van deze tochtjes (vermoedelijk in 1914) genomen, blijkbaar door een beroepsfotograaf gelet op de draperie met wolkenvelden op de achtergrond.

Anna Verplaetse (°Hansbeke 1906) was de jongste van het groepje, haar zus Elisa (°Hansbeke 1895) de oudste. Elisa was kleuterleidster in de 2e bewaarklas te Hansbeke. Werd ze meegestuurd als *chaperonne*?

Twee meisjes zitten in een chair-back-settee, een derde in een leuningstoel. De meisjes dragen een (kort) kleedje met gesloten kraagje en een hoedje. Alleen Zulma Muys heeft een rok en blouse met borstspeld aan. De gezusters Van Couter, alhoewel geen tweeling, zijn op dezelfde wijze uitgedost, met rijglaarsjes, zwarte kousen, een donker gestreept kleedje met strikje en lange mouwen, een vilten hoedje met breed sierlint, een (ongelijke) handtas en een lange halsketting met medaillon. Ook Madeleine De Boever en Clarice Bauwens dragen een ketting met hangertje.

Spiegeltje, spiegeltje aan de wand.
Wie was de mooiste van het land?

A.M.

(Met dank aan Celine Van Couter en mijn zuster Jeanne).

DE SINT-PETRUS- EN PAULUSKERK TE HANSBEKE

Ter gelegenheid van het 200-jarige bestaan van de huidige Sint-Petrus- en Pauluskerk te Hansbeke worden door de heemkundige kring "Het Land van Nevele" twee bijdragen uitgegeven.

Een eerste bijdrage *De Sint-Petrus- en Pauluskerk te Hansbeke. 1793-1993. Architectuur en Kunstpatrimonium* geeft, benevens een architecturale beschrijving van het exterieur en het interieur van de kerk, een beschrijvende inventaris van de in de kerk aanwezige kunstschaten (altaren, meubilair, schilderijen, beelden, cultusobjecten, liturgische boeken en gewaden, kandelaars, klokken, brandglasramen, e.a.).

Deze handleiding, geïllustreerd met een 60-tal foto's, verschijnt in september 1993 als aflevering nr. 3 van het heemkundig tijdschrift "Het Land van Nevele". Leden van de heemkring krijgen deze aflevering zonder verdere kosten. Niet-leden kunnen zich het boek aanschaffen door overschrijving van 300 fr. op rekening nr. 000-0627981-03 of 290-7431460-20 van Het Land van Nevele vzw, Beentjesstraat 24, 9850 Poesele, met vermelding: Parochiekerk Hansbeke Kunstpatrimonium.

Een tweede bijdrage *De Sint-Petrus- en Pauluskerk te Hansbeke. 1793-1993. Bouw en Inrichting* behandelt uitvoerig de bouwgeschiedenis en de inrichting van de huidige kerk, en geeft als toemaatje beknopte biografieën van pastoors, onderpatoors, priester- en kloosterroepingen, evenals naamlijsten van kosteren en kerkmeesters.

Deze studie, geïllustreerd met talrijke afbeeldingen, verschijnt in oktober 1993 als afzonderlijk jubileumboek. Het is verkrijgbaar door overschrijving van 400 fr. op vernoemde rekeningen, met vermelding: Parochiekerk Hansbeke Bouwgeschiedenis.

Beide boeken worden slechts in een kleine oplage gedrukt. Wie geïnteresseerd is, wacht best niet om de bestelling te plaatsen. "Als het op is, is het koken gedaan", dat was spijtig genoeg ook het geval voor vele laatkomers die zich nog de historische schets *Het klooster en de Zusters Franciscanessen (Crombeen) te Hansbeke* tevergeefs wilden aanschaffen.

GRAFSTENEN VAN DE KERK VAN NEVELE IN HET MUSEUM "RIETGAVERSTEDEN" TE NEVELE

In 1978 publiceerde ons bestuurslid A.Martens een overzicht van de grafstenen en gedenkplaten die zich toen in en aan de Sint-Mauritskerk te Nevele bevonden. In die inventaris werden de drie grafstenen niet opgenomen die waren overgebracht naar het museum "Rietgaversteden" te Nevele en twee grafstenen die reeds vroeger verdwenen waren. De heer A.Janssens, conservator van het museum "Rietgaversteden" te Nevele, bezorgde ons de tekst van de ontbrekende grafstenen.

Nv/8   Ovalen plaat in wit marmer, verdwenen in 1924.

D.O.M.

*Hier voren liggen begraeven d'heer Pieter Jacobus Rohaert
geboortig van Moen en overleden te Nevele op den ouderdom van
58 jaeren den 26 april 1810 en de juffrouw Isabella Rosa Van
Melle syne huysvrouwe, geboortig van Olsene en overleden te
Nevele in den ouderdom van 75 jaeren op 28 maart 1832*

R.I.P.

Nv/9

...

*Hier vooren light begraeven Jean ... sone ... van ... loont ...
overleden binnen de parochie van Nevele, den derden october
1786 in den ouderdom van 76 jaeren*

*Voor wiens ziele in de kerke van Nevele moeten gesongen worden
24 misse van requiem te weten van drij te drij maenden eene misse
en naer elcke misse uitgedeelt worden twee saken rogge
gebackene in brooden aen de gemeene aermen maeckende
t' saemen 48 saken*

Bid voor de zielen

Nv/10   Zuilvormige grafsteen in 1961 overgebracht naar het museum
"Rietgaversteden".

*Karel-Lodewijk 't Kindt
1824-1880*

Nv/11 Grafsteen overgebracht naar het museum "Rietgaverstede" in 1965.

Hier vooren licht begraeven Jacobus Loontjes fs. Geeraerts, overleden 7ber 1757 aut 54 jaeren ende van Marie De Wulf F.Jans syne huysvrouwe overl. den ... aut ... jaer, 't saemen gewonnen twee kinderen waervan noch in 't leven is Carolus, overleden ... aut ... jaer.

Bidt voor de zielen

Nv/12 Grafsteen overgebracht naar het museum "Rietgaverstede" in 1965.

Sepulture van Mr. Jan Dhuyvetter, F.Antoon in syn leven burgmeester der stede ende vryhede van Nevele, vermaard schoolmeester en koster overleden op 12 mei 1775, synde oudt 60 jaeren ende Iq.Francoise Leduck, Fil Jooris syn huysvrouwe overleden 18 maert 1781, saemen in huwelijk geproom. 10 kinder.

Bidt voor de ziel

Jan LUYSSAERT, Merendree

Noot

A.MARTENS, *Inventaris van de nog bestaande oude grafstenen en grafschriften in het Land van Nevele. Grafstenen en gedenkplaten in en aan de Sint-Mauritskerk te Nevele*, in *Het Land van Nevele*, jg. IX (1978), afl. 1, blz. 3-9.

BIBLIOGRAFIE ANTOINE JANSSENS

Op 7 februari 1993 legde de heer A.Janssens zijn bestuursfunctie neer in onze vereniging, tevens staakte hij zijn heemkundige activiteiten in "Het Land van Nevele". Bij wijze van afscheid en uit erkentelijkheid voor wat de heer Janssens als heemkundige heeft gepresteerd geven we een overzicht van zijn heemkundige publicaties.

A.C. Van Der Cruyssens herinneringen aan H.Conscience. (Land van Nevele, jrg. XV, afl. 1, blz. 3-10)

Archeologische vondst te Nevele. (Land van Nevele, jrg. XVIII, afl. 4, blz. 258)

Bij het slopen van een fraaie 19e-eeuwse dorpsgevel te Nevele (Land van Nevele, jrg. XXIII, afl. 1, blz. 59-63).

Brandblussen eertijds en de brandweer van Nevele. (Bijdragen tot de geschiedenis der stad Deinze, XXVII, 1960, blz. 97-136)

Cyriel Buysse hield van grappen. (Land van Nevele, jrg. XX, afl. 1, blz. 71-73)

De Aertemeersmolen te Poeke. (Land van Nevele, jrg. V, afl. 4, blz. 148-151)

De burgerwacht van Nevele gedurende de omwentelingsjaren 1830-1831. (Appeltjes van het Meetjesland, 1955-1956, nr. 7, blz. 221-223)

De dorpsbakkerij van Hansbeke. (Land van Nevele, jrg. XV, afl. 2, blz.76-89)

De dorsvloer. (Land van Nevele, jrg. II, afl. 4, blz. 158-160)

De gemeentelijke tekenacademie van Nevele (Land van Nevele, jrg. XXI, afl. 4, blz. 246-271).

De gesneuvelde Nevelaars in het leger van Napoleon. (Land van Nevele, jrg. V, afl. 3, blz. 119-123)

De H.Amanduskapel te Zeveren. (Land van Nevele, jrg. XIX, afl. 1, blz. 49-55)

De heerlijkheid "Het Poucksche" binnen Nevele. (Land van Nevele, jrg. XIII, afl. 2, blz. 127-128)

De kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Troost te Meigem. (Land van Nevele, jrg. XIX, afl. 1, blz. 45-48)

De kapel van Onze-Lieve-Vrouw in de Oostbroek (Nevele). (Land van Nevele, jrg. XIV, afl. 1, blz. 45-60)

De Koninklijke schuttersgilde St.-Sebastiaan van Nevele. (Extra-aflevering van het Land van Nevele, juni 1974)

De male-post dienst te Nevele tussen 1865 en 1914. (Appeltjes van het Meetjesland, 1957, nr. 8, blz.201-206)

De Nevelse "Reuzen"-geschiedenis. (Land van Nevele, jrg. XII, afl. 4, blz. 225-232)

De Nevelse veemarkt. (Land van Nevele, jrg. VI, afl. 1, blz. 6-11)

De ontwikkeling van de landelijke post te Nevele. (Appeltjes van het Meetjesland, 1959, nr. 10, blz. 136-141)

De pepermolen van Bachte-Maria-Leerne. (Land van Nevele, jrg. XI, afl. 2, blz. 161-163)

De schuttersmaatschappij St.-Sebastiaan van Meigem (Land van Nevele, jrg. XXII, afl. 2, blz. 113-127).

De Sint-Philomenakapel te Hansbeke. (Volkskunde in Vlaanderen. Huldeboek Renaat van der Linden)

De St.-Philomenakapel van Hansbeke. (Land van Nevele, jrg. XVII, afl. 4, blz. 236-247)

De steentijdvondsten van Nevele en Vosselare. (Land van Nevele, jrg. IX, afl. 1, blz. 42-48)

De tegelvondsten in de kerk van Nevele. (Bijdragen tot de geschiedenis der stad Deinze, XXXIII, 1966, blz. 85-98)

De verdwenen windmolens van Landegem. (De Belgische molenaar, jrg. 56, nr. 24, blz. 379-382)

De verdwenen windmolens van Landegem en Hansbeke. (Appeltjes van het Meetjesland, 1960, nr. 11, blz. 280-294)

De verering van Onze-Lieve-Heer-met-zijn-schortje te Landegem (Land van Nevele, jrg. XXI, afl. 3, blz. 204-207).

De voorouders van wereldkampioen wielrennen 1990 Rudy Dhaenens (Mensen van Toen, jrg. 1, afl. 2, blz. 36, 37)

De windmolens van Nevele en randgemeenten. (Bijdragen tot de geschiedenis der stad Deinze, XXVI, 1959, blz. 99-132)

De windmolens van St.-Martens Leerne. (Land van Nevele, jrg. IV, afl. 3, blz. 118)

Een Engels piloot begraven op het kerkhof van Baarle-Drongen. (Land van Nevele, jrg. XII, afl. 4, blz. 219-224)

Een frisdrankfabriekje te Vosselare (Land van Nevele, jrg. 4, blz. 294-300).

Een in memoriam Eerwaarde Pater Albert Speekaert. (Land van Nevele, jrg. XIV, afl. 1, blz. 39-44)

Een inwoner van Merendree in het leger van Napoleon (Land van Nevele, jrg. XXI, afl. 1, blz. 68-76).

Een Lovaert-orgel te Oudenaarde (Land van Nevele, jrg. XXII, afl. 2, blz. 170-174).

- Een Meigems smeekschrift* (Land van Nevele, jrg. XXII, afl. 1, blz. 96).
- Een nieuwe kapel te Merendree* (Land van Nevele, jrg. XXIII, afl. 3, blz. 230-232).
- Een oud gebruik : overnachten op hoeven.* (Land van Nevele, jrg. IX, afl. 2, blz. 82-84)
- Een oude nederzetting te Nevele.* (Land van Nevele, jrg. V, afl. 3, blz. 107-115)
- Een steentijdvondst te Nevele.* (Land van Nevele, jrg. XIII, afl. 2, blz. 129)
- Een variététheater in openlucht te Nevele in 1888.* (Land van Nevele, jrg. XX, afl. 1, blz. 59-63)
- Een verdwaald document : "Het ontfanckboek van alle de cheynsen der stede van Nevele in 1781"*. (Appeltjes van het Meetjesland, 1959, nr. 10, blz. 212-222)
- Een verdwenen beroep : de pompboorder.* (Land van Nevele, jrg. II, afl. 4, blz. 161-163)
- Een verdwenen beroep : het strodekken.* (Land van Nevele, jrg. III, afl. 1, blz. 15-19)
- Emigranten uit Nevele* (Mensen van Toen, jrg. 2, afl. 1, blz. 11-24).
- H.Mauritius, kerkpatroon van Nevele* (Land van Nevele, jrg. XXII, afl. 1, blz. 3-39).
- Herbergierstellingen in Nevele* (Mensen van Toen, jrg. 2, afl. 2, blz. 34-47).
- Het antieke Christusbeeld in de kerk van Nevele.* (Land van Nevele, jrg. X, afl. 2, blz. 92-96)
- Het bakhuis in het Land van Nevele.* (Land van Nevele, jrg. II, afl. 1, blz. 25-34)

Het echte Slimke Snoeck (Land van Nevele, jrg. XXI, afl. 2, blz. 140-143).

Het eerste vliegtuig boven Nevele en Vosselare (Land van Nevele, afl. XXI, afl. 2, blz. 147-151).

Het filmgebeuren te Nevele. (Land van Nevele, jrg. XIX, afl. 3, blz. 172-183)

Het "Hof van Nevele" in Gent (Land van Nevele, jrg. XII, afl. 4, blz. 233-236).

Het Lovaert-orgel van Markegem. (Land van Nevele, jrg. XX, afl. 1, blz. 64-66)

Het Nevels uitleeshuisje en zijn omroeper. (Land van Nevele, jrg. XX, afl. 3, blz. 220-233)

Het "Ontfanboek van alle de cheynsen der stede van Nevele" (1781). (Bijdragen tot de geschiedenis der stad Deinze, XXXV, 1968, blz. 135-146)

Het Raasboomkappelletje van Bachte-Maria-Leerne. (Land van Nevele, jrg. XIX, afl. 1, blz. 39-42)

Het reizigers-, vracht- en postverkeer te Nevele. (Bijdragen tot de geschiedenis der stad Deinze, XXVIII, 1961, blz. 99-126)

Het zuivelcentrum te Baarle (Land van Nevele, jrg. XXII, afl. 1, blz. 100).

Iets over de oude weekmarkt te Nevele. (Appeltjes van het Meetjesland, 1958, nr. 9, blz. 159-162)

Iets over Hansbeekse "schietspoelen" . (Land van Nevele, jrg. XIII, afl. 2, blz. 127-128)

IJskelders te Hansbeke, Landegem, Nevele en Vosselare. (Land van Nevele, jrg. IX, afl. 4, blz. 248-255)

Industrieel erfgoed : "Het Scheepke" , een haringinleggerij te Nevele. (Land van Nevele, jrg. XV, afl. 4, blz. 191-198)

Industrieel erfgoed (II) : Firma Dias, een kolengroothandel te Nevele. (Land van Nevele, jrg. XVI, afl. 1, blz. 3-16) (Land van Nevele, jrg. XVI, afl. 2, blz. 138-139)

Industrieel erfgoed (III) : Een grote bakkerij te Nevele. (Land van Nevele, jrg. XVI, afl. 2, blz. 102-111)

Industrieel erfgoed (IV) : Tabaksfabriek Van der Cruyssen, Nevele. (Land van Nevele, jrg. XVI, afl. 3&4, blz. 187-201)

Industrieel erfgoed (V) : Scheepsslosser, een verdwenen beroep. (Land van Nevele, jrg. XVII, afl. 1, blz. 37-49) (Land van Nevele, jrg. XVII, afl. 2, blz. 166-167)

Industrieel erfgoed (VI) : Een peperkoek- en beschuitsbakkerij te Nevele. (Land van Nevele, jrg. XVII, afl. 2, blz. 147-161)

Industrieel erfgoed (VII) : De haarpluizerij De Smet te Nevele. (Land van Nevele, jrg. XVII, afl. 4, blz. 268-289)

Industrieel erfgoed (VIII) : De cichoreifabriek Buysse-Loveling te Nevele. (Land van Nevele, jrg. XVIII, afl. 2, blz. 69-103)

Industrieel erfgoed (IX) : de berdzager in het Land van Nevele. (Land van Nevele, jrg. XX, afl. 1, blz. 34-47)

Industrieel erfgoed (X) : stoommelkerij St.-Mauritius te Nevele. (Land van Nevele, jrg. XX, afl. 2, blz. 91-126) (Land van Nevele, jrg. XX, afl. 3, blz. 234

Kamiel Lootens, een figuur uit ons heem. (Land van Nevele, jrg. XI, afl. 1, blz. 38-62)

Kapel van O.L.Vrouw van Lourdes te Nevele. (Land van Nevele, jrg. XVIII, afl. 3, blz. 177-187)

Kruisen langs onze wegen (I). Op Kerrebroek staat opnieuw een kruis (Land van Nevele, jrg. XXI, afl. 4, blz. 272-278).

Kruisen langs de wegen (II): Beelaerts kruis (Land van Nevele, jrg. XXII, afl. 1, blz. 79-82).

Leonce Mulle de Terschuieren en de katholieke schoolpenning te Nevele. (Land van Nevele, jrg. XVIII, afl. 2, blz. 116-124)

Luitenant-Kolonel Auguste, Louis, Lucien Haus, een minder bekend Nevelaar. (Land van Nevele, jrg. X, afl. 1, blz. 22-33)

Mensen uit ons heem (I) : Dr. Jur. Juliaan Verplaetse, een groot rechtsgeleerde uit Landegem. (Land van Nevele, jrg. XX, afl. 3, blz. 163-177)

Mensen uit ons heem (II) : Bouwkundige Jozef Van den Heuvel. (Land van Nevele, jrg. XX, afl. 4, blz. 287-295)

Mensen uit ons heem (III): Theodoor Janssens (Land van Nevele, jrg. XXI, afl. 1, blz. 31-50)

Mensen uit ons Heem (IV): Felix Berijngier (Land van Nevele, jrg. XXI, afl. 2, blz. 99-111).

Mini-kwartierstaat Agnes Van der Vennet (Mensen van Toen, jrg. 2, afl. 1 blz. 10).

Mini-kwartierstaat Antoine Janssens (Mensen van Toen, jrg. 2, afl. 2, blz. 51).

Nen bitteren of nen soeten (Land van Nevele, jrg. XXIII, afl. 3, blz. 193-194)

Nevele in oude prentkaarten. (Europese bibliotheek, 1973)

Nieuwe gegevens over het kasteel van Nevele. (Land van Nevele, jrg. IV, afl. 1, blz. 25-34)

Nog eens Jan De Pré. (Land van Nevele, jrg. XI, afl. 1, blz. 75)

Nog eens Lovaert (Land van Nevele, jrg. XXIII, afl. 2, blz. 136-137).

Nog over de orgelbouwer Leo Lovaert. (Land van Nevele, jrg. IV, afl. 1, blz. 17-18)

Ontleding van een overlijdenslijst uit Nevele, anno 1829 (Mensen van Toen, jrg. 1, afl. 4, blz. 82-86).

Ontmoeting tussen 1e en 2e regiment Jagers te Voet en M.G. Bataljon 6 te Nevele. 27.5.1940/16.4.1988. (Heemkundige Kring "Het Land van Nevele", Nevele, 1988)

Over Nevelse uurwerken en uurwerkmakers. (Land van Nevele, jrg. V, afl. 4, blz. 131-139) (Land van Nevele, jrg. X, afl. 1, blz. 42-48)

Over sigaren, rookgerief en toebehoorten te Nevele (Land van Nevele, jrg. XXI, afl. 3, blz. 208-210).

Slijtersgrap te Nevele. (Land van Nevele, jrg. XX, afl. 1, blz. 74)

Sociale toestanden in Nevele op het einde van de 19e eeuw (Land van Nevele, jrg. XXIII, afl. 3, blz. 233-242).

Sporen van het Daensisme in het Land van Nevele (Land van Nevele, jrg. XXI, afl. 2, blz. 122-128)

Sprokkeling: Men schryft uyt Hansbeke (Mensen van Toen, jrg. 1, afl. 4, blz. 91)

Sprokkeling: Men schryft uyt Nevele (Mensen van Toen, jrg. 1, afl. 1, blz. 24).

Sprokkeling. Men schryft uyt Nevele: Donderslag te Nevele (Mensen van Toen, jrg. 2, afl. 3, blz. 71).

Sprokkeling. Men schryft uyt Nevele: Hevig onweer boven Nevele (Mensen van Toen, jrg. 2, afl. 3, blz. 76)

Stamboom van de familie Janssens uit Nevele. (Land van Nevele, jrg. VIII, afl. 2, blz. 91)

Stokerij Filliers : 100 jaar. (Land van Nevele, jrg. XI, afl. 4, blz. 360-367)

Twee dokumenten voor Lotenhulle. (Land van Nevele, jrg. XVI, afl. 2, blz. 140-141)

Uit het leven gegrepen (I): Augustus Caekaert, burgemeester van Nevele, 1861-1873 (Mensen van Toen, jrg. 1, afl. 1, blz. 9).

Van herbergen, herbergiers en tappers te Nevele (Land van Nevele, jrg. XXIII, afl. 2, blz. 142-163) (Land van Nevele, jrg. XXIII, afl. 3, 202-220).

Veertig jaar geleden (I) : Duits vliegtuig te Merendree. (Land van Nevele, jrg. XI, afl. 1, blz. 13-23)

Veertig jaar geleden (II) : Emiel Ysebaert uit Nevele vertelt zijn belevenissen. (Land van Nevele, jrg. XI afl. 2, blz. 148-160)

Veertig jaar geleden (III) : Het dagboek van Marcel van Landeghem, Merendree in mei 1940 (Land van Nevele, jrg. XI, afl. 3, blz. 175-188)

Veertig jaar geleden (IV) : belevenissen van E.J. Van Praet te Nevele in mei 1940. (Land van Nevele, jrg. XI, afl. 4, blz. 331-335)

Veertig jaar geleden (IV) : Uit het dagboek van Emile Teaillet. (Land van Nevele, jrg. XI, afl. 4, blz. 336-338)

Veertig jaar geleden (IV) : Hansbeke en Merendree mei 1940. (Land van Nevele, jrg. XI, afl. 4, blz. 348-359)

Verdwijnt het laatste brokje natuurschoon te Nevele ? (Land van Nevele, jrg. II, afl. 3, blz. 137-140)

Vijftig jaar geleden: Maken van hoevekaas tijdens de tweede wereldoorlog (Land van Nevele, jrg. XXII, afl. 1, blz. 83-84).

Vijftig jaar geleden: Winterhulp te Nevele (Land van Nevele, jrg. XXI, afl. 2 blz. 87-98).

Vijftig jaar geleden: Theofiel Coen uit Vosselare (Land van Nevele, jrg. XXI, afl. 3, blz. 173-179).

Vlamingen te Moline (Illinois). (Land van Nevele, jrg. XI, afl. 3, blz. 193-187)

Vlasteelt, een verdwenen cultuur in Nevele. (Land van Nevele, jrg. V, afl. 1, blz. 11-21)

Volkshuisraad in Nevele. (Land van Nevele, jrg. XIV, afl. 2, blz. 85-94)

Vosselare had een velodroom. (Land van Nevele, jrg. XVII, afl. 4, blz. 290-300)

Zanten in Nevelse documenten (I): Ontfang boeck van de kercke van Nevel van de jaeren 1791, 1792, 1793, 1794, 1795 (Land van Nevele, jrg. XXII, afl. 2, blz. 128-154).

Zanten in Nevelse documenten (II): Kerkelijk bezit vanaf 1520 tot 1753 te Nevele (Land van Nevele, jrg. XXII, afl. 3, blz. 196-198).

Zanten in Nevelse documenten (III): Het bezit van de "aermen disch" van 1520 tot 1753 te Nevele (Land van Nevele, jrg. XXIII, afl. 3, blz. 224-227).

Zanten uit Nevele. (Land van Nevele, jrg. III, afl. 3, blz. 133-138) (Land van Nevele, jrg. III, afl. 4, blz. 205-208) (Land van Nevele, jrg. IV, afl. 1, blz. 53-56) (Land van Nevele, jrg. IV, afl. 2, blz. 97-101) (Land van Nevele, jrg. IV, afl. 3, blz. 149-155) (Land van Nevele, jrg. IV, afl. 4, blz. 195-197) (Land van Nevele, jrg. V, afl. 2, blz. 43-46)

Zeveren in feest (Land van Nevele, jrg. XXI, afl. 2, blz. 144-146).

ANSSENS (A.), BOLLAERT (A.), MICHIELS (M.)

"In den Vos" te Vosselare. (Land van Nevele, jrg. XIX, afl. 4, blz. 302-313)

JANSSENS, (A.) & HOOGE, (D. D')

Gemeentelijke Vrijwillige brandweer Nevele - 100 jaar, 1875-1975. (Extra-aflevering, Land van Nevele, juni 1975)

JANSSENS, (A.) & LIPS, (C.)

Beelden van toen : Nevele, Landegem, Hansbeke, Merendree, Poesele, Vosselare. (Het Streekboek, 1986)

JANSSENS, (A.) & LUYSSAERT, (J.)

*Basiel De Craene herdenking op 30 en 31 augustus 1980 te Merendree.
(Nevele, 1980))*

JANSSENS, (A.) & MEERSCHMAN, (F.)

*"Afleidingskanaal der Leye van Deynze naer Schipdonck" .Catalogus bij de
tentoonstelling op 3/4 juni 1979 in museum Rietgaverstede te Nevele.
(Nevele, 1979)*

JANSSENS, (A.) & VOS, (J. De)

Het "Lyskanaal" . Nevele mei 1940. (Nevele, 1980)

Katrien DE GROOTE, Landegem

BIBLIOGRAFIE JOZEF VAN DE CASTEELE

Op 7 februari 1993 nam de heer Jozef Van de Castele afscheid als bestuurslid van de heemkundige kring "Het Land van Nevele". Elders in dit tijdschrift belichten we de persoon van Jozef Van de Castele nader. Uit erkentelijkheid voor wat de heer Van de Castele heeft betekend voor de heemkunde en de plaatselijke geschiedenis, geven we hierna een overzicht van zijn publicaties op dit domein.

Adèle Charlotte Fobe, de Nevelse vriendin van Virginie Loveling. (Land van Nevele, jrg. IV, afl. 1, blz. 35-52)

Adèle Charlotte Fobe. (Land van Nevele, jrg. IV, afl. 2, blz. 86-88)

Blazoenen op drift op de grafombe van Jan Maarten Della Faille te Nevele. (Land van Nevele, jrg. XI, afl. 1, blz. 24-33)

De dood van Ieperen. (Land van Nevele, jrg. VII, afl. 1, blz. 19-21)

De strijdbare Van Roy's uit Nevele. (Land van Nevele, jrg. XV, afl. 3, blz. 107-144)

Een geschiedenis van Vosselare in 1845 door A.C. Van Hoorebeke te boek gesteld. (Land van Nevele, jrg. XI, afl. 2, blz. 91-147)

Een getuigenis over Nevele 1914-1918 (vertaling en bewerking). (Land van Nevele, jrg. XVIII, afl. 1, blz. 40-49)

Een meldenswaardig dokument, (Dronghine, jaarboek 1992, blz. 125-132)

Een merkwaardig Nevels handschrift uit de eerste helft van de XVIe eeuw. (Land van Nevele, jrg. XIII, afl. 1, blz. 3-15)

Een oud Latijns handschrift uit de Xe eeuw : leven en dood van de Heilige Gerolf. (Land van Nevele, jrg. XVI, afl. 1, blz. 17-34)

Electriciteit en spionage te Nevele in Wereldoorlog I. (Land van Nevele, jrg. XIII, afl. 2, blz. 65-95)

Enkele kanttekeningen bij een familiegeschiedenis. (Vlaamse Stam, jrg. 26, nr. 6, 1990, blz. 325-326)

Grafsteen van een heer van Nevele te Bologna. (Land van Nevele, jrg. XVI, afl. 3&4, blz. 201-208)

Grauwe Zusters of Penitenten-Rekollektinen te Nevele, 1502-1784. (Land van Nevele, jrg. IX, afl. 4, blz. 155-242)

Grauwzusters te Nevele. (Land van Nevele, jrg. VII, afl. 2, blz. 93-103)

Hendrik van Doorne : de Poekse Gezellediscipel. (Land van Nevele, jrg. V, afl. 3, blz. 70-106)

Het burgemeesterschap van Leonce Mulle de Terschueren. (Land van Nevele, jrg. VI, afl. 2, blz. 38-125) (Land van Nevele, jrg. VI, afl. 3, blz. 160-163)

Het niet onbesproken drietal uit De Schandpaal. (Mededelingen van het Cyriel Buyssegenootschap II, 1986, blz. 167-175)

Het rusthofte Vosselare en zoals C. Buysse het zag in "Het Hofje". (Land van Nevele, jrg. VI, afl. 4, blz. 181-215) (Land van Nevele, jrg. VII, afl. 1, blz. 37)

Jan De Pré (1701-1771), Beeldhouwer van het antieke Kristusbeeld in de kerk van Nevele. (Land van Nevele, jrg. X, afl. 3&4, blz. 173-178)

Kanttekening bij een opvoering "Verslagen over den Gemeenteraad van Nevele". (Land van Nevele, jrg. XI, afl. 3, blz. 198-199)

Kanttekeningen bij 2 merkwaardige portretten. (Land van Nevele, jrg. VII, afl. 1, blz. 11-18)

Les intellectuels de Lootenhulle. (Wetenschappelijke Tijdingen, 1991, nr. 2, blz. 117-126)

Napoleonisten in het Nevelse. (Land van Nevele, jrg. XII, afl. 4, blz. 175-218)

Nevelse brieven van de gezusters Loveling. (Land van Nevele, jrg. IX, afl. 1, blz. 19-31)

Nevelse jeugdherinneringen van Paul Fredericq. (Land van Nevele, jrg. X, afl. 2, blz. 61-91)

Volapük te Nevele. (Land van Nevele, jrg. XV, afl. 4, blz. 227-234)

Wapenschilden uit het Nevelse. (Land van Nevele, jrg. XII, afl. 1, blz. 393-401)

CASTEELE, (J. Van De) & CIETERS, (F.)

Nevele in de visitatieverslagen van bisschop Triest. (Land van Nevele, jrg. VII, afl. 4, blz. 187-213)

CASTEELE, (J. Van de) & LUYSSAERT, (J.)

Confrontaties met Virginie Loveling. (Monografieën van de Heemkundige Kring Het Land van Nevele : II, 1974)

Katrien DE GROOTE, Landegem

VERSLAGEN

Zondag 20 december 1992, bezoek aan de H. Kruiskerk van Lotenhulle onder leiding van Arnold Strobbe. Vijfentwintig aanwezigen.

Voor een bezoek aan de kerk van Lotenhulle konden we geen betere gids kiezen dan de ondervoorzitter van onze vereniging, Arnold Strobbe.

Arnold had zijn rondleiding grondig voorbereid en in een brochure "*De Heilige Kruiskerk te Lotenhulle*" samengevat die aan de aanwezigen werd uitgereikt.

Onze gids begon zijn rondleiding met een historisch-filosofische beschouwing over de zin van zo'n kerkbezoek. Zoals we nu met man en macht proberen de materiële getuigen van de industriële revolutie als "industriële erfgoed" voor het nageslacht te bewaren, zal het nodig zijn in de 21e eeuw de kerken te bewaren als getuigen van een evolutie die bijna twintig eeuwen de mensen en hun gewoonten hebben gevormd. Meer en meer jongeren geraken verder vervreemd van de kerk en het kerkgebeuren zodat het in de toekomst de taak van een heemkundige kring zal zijn de komende generaties vertrouwd te maken met voorwerpen en gebruiken in de kerken uit vroegere eeuwen. Met deze inleidende woorden wandelden we onder een druilerige hemel rond de kerk van Lotenhulle. Onze gids wees ons op het gebruikte materiaal en op enkele bouwkenmerken.

In de kerk zelf begon de rondleiding bij de doopkapel, de plaats waar elke pasgeborene zijn eerste stappen in de kerk zette.

In de middenbeuk valt vooral de eikenhouten preekstoel op uit 1710. Hij staat op een sokkel waarvan we ons kunnen afvragen of hij wel origineel is.

Tegen de pijlers van de vieringtoren hangen grafstenen van bekende Lotenhullenaren; het zou de moeite lonen de tekst ervan in ons tijdschrift af te drukken.

De biechtstoelen van de pastoor en onderpastoor verbergen een oud heemkundig gebruik. Onder de klapdeurtjes, die het gezicht van de priester verbergen, is een plankje voorzien waarop de biechteling zijn paasgift voor de priester kon leggen. Dit gebruik is blijkbaar in de kerk van Lotenhulle teloorgegaan.

De kerk van Lotenhulle vertelt, net als zo veel andere kerken in Vlaanderen die de twee laatste oorlogen hebben overleefd, bijna duizend jaar dorpsgeschiedenis. Elk voorwerp, elke steen, elk raam, elk schilderij is een getuigenis van een stuk godsdienstig leven en van volkse vroomheid.

Wie de brochure "De Hellige Kruiskerk te Lotenhulle" wil in zijn bezit hebben kan ze krijgen bij Arnold Strobbe of bij de andere bestuursleden van "Het Land van Nevele"; prijs 100 fr.

J.L.

Zondag 7 februari 1993 lezing met dia's door de heer Dirk Callebaut over "Latrines: een doorkijk op de middeleeuwse hygiëne". Aansluitend drieëntwintigste statutaire vergadering. Drieënveertig aanwezigen.

Hoe onze voorouders leefden en werkten weten we uit geschriften, iconografisch materiaal en opgravingen. Wat ze aten en dronken leren ons vooral rekeningen maar ook prenten, schilderijen en tekeningen. Wie zegt eten en drinken zegt ook menselijke ontlasting; ook daarover zijn we ingelicht door opgravingen en afbeeldingen.

De heer Callebaut is als medewerker van het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium vooral werkzaam in Petegem (Oudenaarde), Enname en Gent.

Bij zijn studie over het onderwerp stoelgang stelde de spreker al vlug vast dat de drie standen, nl. adel, geestelijkheid en gewone volk, in hun ontlasting verschillende gewoonten hadden.

De gebruikelijke woon- en leefruimte van de adel was de donjon, de versterkte, oninneembare toren van een burcht. Om een lange oorlog te doorstaan hadden de adellijke bewoners hier voedselvoorraden aangelegd. Wie zegt voedsel, zegt ontlasting. En dit was nu het probleem. Aanvankelijk bouwde men een beschermd uitkragend gat boven de slotgracht. Maar elke opening betekent een zwakke plek in een burcht en menig zittende heer kreeg wel eens een pijl in zijn edele delen. Het gat werd dus vlug verbonden met een schuin lopende afvoerpijp zodat vijandelijk geschut de gemakkelijk zittende heer niet kon treffen.

Het gewone volk woonde aanvankelijk in een kelderhut: een gegraven kuil waarover een dak op lage wanden de bewoners beschermde tegen regen en koude. Bij archeologische opgravingen vindt men in het midden van die hut een afvalkuiltje waarin hoofdzakelijk etensresten lagen. Het huiselijk afval werd dus gewoon in de woning achtergelaten. Menselijke behoeften waren ook geen probleem: rondom het huis was er plaats genoeg.

In de steden diende de smalle straat met een goot in het midden gewoon als vuilnisbelt. Afbeeldingen en schilderijen tonen ons dat de gewone man

tevreden was met een hoekje in het huis of desnoods buiten het huis. Ratten en ander ongedierte deden zich tegoed aan menselijk en dierlijk afval en verspreidden op die manier allerlei ziekten die vaak hele dorpen en steden hebben uitgerooid.

De opgravingen in Ename en ook de kloosterreglementen geven een verhelderend beeld van de stoelganggewoonten in de communiteit. Zoals het klooster een gezamenlijk bezit was, was ook de stoelgang een gezamenlijke activiteit. Een lage plank, voorzien van een reeks gaten, zorgde voor het nodige zitcomfort. Om de diensten en andere gezamenlijke gebeden niet te storen moesten de monniken in groep het toilet op. De regel schreef voor dat ze hun kap over het hoofd moesten trekken om zich zo aan de blik van de buurman te onttrekken. De lange plank lag boven een afvoerkoker. In Ename ontdekte men een volledig netwerk van afvoerbuizen die uiteindelijk in een gracht terechtkwamen. Op hygiënisch vlak waren de monniken wel goed af.

Tenslotte nog een antwoord op een prangende vraag. Wat gebruikte men in plaats van het nu zo handige rolletje WC-papier? Op een oude tekening vindt men boven het WC een ruif gevuld met hooi of koolbladeren.

Het enthousiasme van de heer Dirk Callebaut werkte aanstekelijk, de fijne manier waarop hij de aanwezigen onderhield over een onderwerp dat gemakkelijk in het scatologische kan afglijden, bewees nog maar eens dat archeologie een boeiend vak is.

Na de lezing konden de aanwezigen hun dorst lessen aan de geïmproviseerde bar. Sommigen gingen nog bij de spreker enkele privévragen stellen. Begrijpelijk!

Vooraleer tot de dagorde van de *23e statutaire vergadering* over te gaan, sprak voorzitter Jan Luysaert een "*In memoriam Em. Prof. Dr. René Tavernier*" uit. Professor Tavernier, die de eerste jaren van de heemkundige kring heeft geschraagd, overleed te Gent op 19 november 1992. De integrale tekst van het *In memoriam* verscheen in het vorig nummer van ons tijdschrift. Tijdens enkele stille ogenblikken herdachten de aanwezigen professor Tavernier.

Met grote vreugde kon nu worden overgegaan tot de uitreiking van de "*Nevelse Huwier*" aan de heemkundige Raf Van den Abeele uit St.-Martens-

Uitreiking van "Nevelse Huwier" 1993 aan R. Van den Abeele
(Fotoarchief "Land van Nevele")

Latem. Mevrouw Van den Abeele luisterde samen met haar gelauwerde echtgenoot naar de nu volgende toespraak van de voorzitter.

De "Orde van de Nevelse Huwier" werd bij het tienjarig bestaan van de heemkundige kring ingesteld als teken van waardering en erkentelijkheid voor verdienstelijke heemkundigen in het werkgebied van de heemkundige kring "Het Land van Nevele".

Vandaag willen we met de "Nevelse Huwier" onze bijzondere waardering en erkentelijkheid uitdrukken voor de historicus en heemkundige Raf Van den Abeele uit St.-Martens-Latem.

Toen in 1969 de plannen rijpten om in het Nevelse een heemkundige kring te stichten, gingen we te rade bij de heer Van den Abeele. De reden hiervoor lag voor de hand.

In 1941 werd Raf Van den Abeele licentiaat in de geschiedenis met een studie over "Het Land van Nevele". We mogen gerust stellen dat hij de naam "Land van Nevele" weer in omloop heeft gebracht. In de volgende jaren publiceerde hij diverse artikelen over "*De Vrijheid en de Heerlijkheid van Nevele*".

Maar er waren nog andere redenen om bij Raf Van den Abeele te rade te gaan.

In 1969 namelijk was hij medestichter van de heemkundige kring "Scheldeveld" en aangezien enkele gebieden van het Land van Nevele zich o.m. op het grondgebied van St.-Martens-Latem uitstrekken was het normaal dat we gingen praten over grensafbakening tussen de twee heemkundige kringen.

Met deze prijs huldigen we, zoals gezegd, Raf Van den Abeele als heemkundige; zijn verdiensten op dit vlak zijn van vérrijkende betekenis.

Reeds in 1943 behoorde hij tot de corresponderende leden van het "Verbond voor Heemkunde"; vanaf 1947 zetelde hij in het Verbondsbestuur en kreeg het slabakkende "Verbond voor Heemkunde" weer vlot. De Verbondsvoorzitter Dr. Jozef Weyns, conservator van het Openluchtmuseum in Bokrijk, die ondertussen zijn vriend was geworden, raadpleegde voor belangrijke en moeilijke beslissingen vaak zijn Latemse vriend.

Maar het bleef niet bij organiseren. Hoewel Raf Van den Abeele als zakenman een bijzonder druk leven had, publiceerde en publiceert hij nog geregeld langere of kortere bijdragen in diverse heemkundige, toeristische of geschiedkundige tijdschriften, ook in ons "*Land van Nevele*".

Dat je als heemkundige ook een goed politicus en inspirerend burgemeester kan zijn, heeft Raf Van den Abeele bewezen. Gelukkig de gemeente die een heemkundige als burgemeester mag krijgen!

Reeds als schepen van cultuur, tussen 1959 en 1964, stichtte hij de Latemse kunstkring met de bedoeling de talrijke kunstenaars die in St.-Martens-Latem hadden gewoond en gewerkt te leren kennen en waarderen.

Vanaf 1959 en tijdens zijn burgemeesterschap van 1965 tot 1980 liet hij de Latemse straatnamen op een heemkundig verantwoorde manier aanpassen, bezorgde Latem een gemeentewapen, liet de Latemse molen opnieuw maalvaardig maken en spande zich vooral in voor het afbakenen van een natuurgebied in Latem.

De gemeente Latem draagt nog steeds de stempel van de heemkundige die met grote zorg het verleden koestert en heel omzichtig omgaat met het heem, dit is de plaats waar we ons thuis voelen of althans zouden moeten thuis voelen.

Als peetvader van de heemkundige kring "Het Land van Nevele", als historicus over het Land van Nevele, als heemkundige verheffen we u tot Prins in de Orde van de Nevelse Huwier.

In zijn dankwoord drukte de heer Van den Abeele zijn liefde uit voor het Land van Nevele; niet voor niets heet zijn huis in Latem "Nevels Leen". Hij drukte zijn bezorgdheid uit omdat zijn nu al vijftig jaar oude stellingen over het historische Land van Nevele nog door geen enkele historicus werden aangevallen of verbeterd; ofwel waren die stellingen onaanvechtbaar, ofwel hebben de huidige historici niet zo'n belangstelling voor het Land van Nevele. De heer Van den Abeele uitte de wens dat een nieuwe generatie heemkundigen en/of historici het werk zal voortzetten.

Ons bestuurslid Yvonne De Vos overhandigde het ordeteken aan de heer Van den Abeele; met een foto voor de krant werd deze huldiging afgesloten.

In zijn activiteitenoverzicht van 1992 herhaalde voorzitter Luyssaert wat hij in het voorbije jaar had meegedeeld: de heemkundige kring heeft gekozen om

het aantal activiteiten, waarvoor de opkomst toch aan de lage kant ligt, te beperken en de vrijgekomen financiële middelen te besteden aan de omvang en de kwaliteit van het tijdschrift.

Penningmeester André Bollaert kon ook dit jaar met vreugde het financieel verslag over 1992 aan de aanwezigen voorleggen. Het aantal leden van "Het Land van Nevele" is gestegen, het aantal abonnees op "Mensen van Toen" is gestegen en de financiële toestand is gezond. Er blijft dus financiële speelruimte voor publikaties.

Volgens de statuten waren volgende bestuursleden ontslaggevend: Irène Buysse, Antoine Janssens, Marcel Michiels, Jozef Van de Castele en Albert Martens.

De heren Van de Castele en Janssens stelden zich niet meer herkiesbaar. De andere leden werden door de algemene vergadering in hun functie bevestigd.

De voorzitter dankte de ontslagnemende bestuursleden in zijn afscheidstoespraak.

Eerst belichtte hij de persoon van Antoine Janssens als bestuurslid van "Het Land van Nevele".

Bij dit afscheid van Antoine Janssens als bestuurslid van de heemkundige kring "Het Land van Nevele" wil ik terugblikken op Antoine zijn verdiensten in onze vereniging.

Toen in 1969 de idee rijpte om in het Nevelse een heemkundige kring op te richten gingen de initiatiefnemers in de eerste plaats naar Antoine Janssens en boden hem het voorzitterschap aan. Maar Antoine hield zich op de vlakte en wilde eerst het bewijs dat wij het ernstig meenden. Blijkbaar was de start van de heemkundige kring overtuigend want reeds in januari 1971 trad hij toe tot het bestuur. Dat was zeer goed merkbaar in ons tijdschrift; spoedig verschenen er geregeld van zijn hand artikelen over allerlei heemkundige onderwerpen.

Ongelukkiglijk kwam het in 1975 tot een meningsverschil tussen Antoine en het bestuur en tot onze spijt nam hij toen ontslag.

In 1977 ontving hij de Reinaertprijs voor heemkunde, wij gaven een huldenummer "Antoine Janssens" uit, de plooiën werden glad gestreken en in 1978 werd Antoine weer bestuurslid.

Zijn publikatiedrang kende nu geen grenzen meer. De redactie werd voerspoeld met teksten, in zoverre dat het soms tot een jaar duurde vooraleer we sommige artikelen konden opnemen.

De samenwerking verliep voortreffelijk. Ontelbare keren bezorgde Antoine ons foto's en documenten voor het tijdschrift, tijd speelde geen rol. Wij van onze kant waren altijd bereid om Antoine te steunen bij de organisatie van een tentoonstelling in zijn museum door bijvoorbeeld een catalogus samen te stellen en uit te geven.

Met bijzondere vreugde denk ik terug aan de uitgave van zijn boek "*Het Lyskanaal. Nevele mei 1940*". Voor de heemkundige kring was het de eerste keer dat we een volwaardig boek uitgaven. De verrassing was groot toen Antoine als medeauteur aan de kas van de heemkundige kring een milde schenking deed uit de inkomsten van dat boek. Dat stelde ons in staat om de kwaliteit en de omvang van ons tijdschrift te verhogen zonder het lidgeld te moeten aanpassen.

Het zag ernaar uit dat we in de bestuursploeg nog vele jaren prettig en opbouwend met Antoine zouden kunnen samenwerken.

Tot er zich in mei 1992 een spijtig incident voordeed op een bestuursvergadering. Enkele bestuursleden probeerden nog de zaak met Antoine uit te praten, maar het mocht niet baten. Hij nam ontslag en bleef bij zijn besluit.

Het vertrek van Antoine is een verlies voor onze heemkundige kring maar zeker niet voor de heemkunde in Nevele.

Hij heeft ons meegedeeld dat hij in zijn nieuw opgerichte vereniging "Rietgaverstede. Heemkundig museum en Iconografisch Centrum van Nevele" vzw geregeld heemkundige studies zal uitgeven.

Wij hopen dat de heemkunde in het Land van Nevele er wel zal bij varen en blijven altijd bereid tot elke vorm van samenwerking met Antoine Janssens.

Voor de ouderdomsdeken van "Het Land van Nevele" had de voorzitter volgende tekst opgesteld.

Twintig jaar geleden, op 14 januari 1973, zette Jozef Van de Castelee zijn eerste grote stap in de heemkundige kring "Het Land van Nevele" met zijn lezing over *Rusthof te Vosselare: zoals het was en zoals Cyriel Buysse het zag*. Met die lezing startte hij zijn onderzoek naar de waarheidsgetrouwheid in het werk van de Nevelse auteurs Buysse en Loveling.

In zijn eerste publikatie *Adèle Charlotte Fobe, de Nevelse vriendin van Virginie Loveling* tekende hij de lijn uit die hij in zijn vele studies zou volgen: diepgaand, degelijk, gestoffeerd, kritisch, tot in de kleinste details uitgewerkt.

Zo'n auteur en gastspreker, die bovendien uit een Nevelse familie stamt en als kind de Eerste Wereldoorlog in Nevele heeft meegemaakt, betekende een rijke aanwinst voor ons bestuur.

Pas toen Jozef in 1976 als leraar werd gepensioneerd werd hij ondervoorzitter van "Het Land van Nevele".

Ik was als jong voorzitter heel blij naast mij de steun te krijgen van een ondervoorzitter die ik zou kunnen beschrijven als een man met ervaring, mensenkennis, wijsheid, energie en doortastendheid.

Jozef schreef niet alleen geregeld studies voor ons tijdschrift, hij las ook bijna twintig jaar lang de drukproeven na. Zijn aandacht ging hierbij niet uitsluitend naar eventuele zetfouten. Met een kritische geest las hij ook de artikelen na op hun inhoud en nam desnoods met de auteur zelf contact als hij meende dat er in het artikel iets schortte.

In 1988 vond Jozef dat hij als ondervoorzitter de leeftijdsgrens had bereikt en dat hij beter zijn taak aan een jongere kracht kon overlaten. Hij nam echter geen definitief afscheid en hielp tot op vandaag onze vereniging met wijsheid leiden.

We gunnen Jozef de welverdiende rust na een bestuursperiode van 16 jaar. We weten echter dat hij niet zal rusten maar dat hij met de hem eigen werkkraft nog enkele studies voorbereidt over een of ander facet van het Land van Nevele.

Ik dank Jozef voor alles en hoop dat we binnenkort nog enkele teksten van hem mogen publiceren.

Als twee actieve bestuursleden, die bovendien uitstekende heemkundigen zijn, hun functie neerleggen is het moeilijk een jonge vervanger te vinden. Toch meent het bestuur dat Stefaan De Grootte deze taak op zich kan nemen.

Voorzitter Jan Luysaert stelde Stefaan De Grootte als volgt aan de algemene vergadering voor.

We hebben Stefaan De Grootte leren kennen begin 1992 toen hij ons een merkwaardig artikel bezorgde over Josué De Decker, geboren te Zeveren, activist in de Eerste Wereldoorlog en nadien hoogleraar.

Stefaan De Grootte is te Deinze geboren in 1960. Hij groeide gedeeltelijk op te Kanegem, buiten de jurisdictie van het Land van Nevele. Gelukkig voor ons verhuisde hij naar Zeveren, ging naar de lagere school in Vinkt, waar hij catechismusles kreeg van pastoor Michem.

Na zijn collegejaren in Deinze studeerde hij aan de Universiteit Gent sociologie, pers- en communicatiewetenschappen, maar eigenlijk had hij liever geschiedenis gestudeerd. Die liefde is uiteindelijk toch boven gekomen.

Nu woont hij in Bachte-Maria-Lerne, een minder ontgonnen gebied in het Land van Nevele. Hij is ambtenaar bij het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, dienst externe betrekkingen.

Binnenkort mogen we van Stefaan in ons tijdschrift enkele artikelen, o.m. over Zeveren, verwachten.

De aanwezige leden betuigden met handgeklap hun instemming met de keuze van Stefaan De Grootte.

Met een glas en een babbel werd deze vergadering afgesloten.

J.L.

ACTIVITEITEN 1992 "HET LAND VAN NEVELE"

2 febr. 1992	Statutaire vergadering
2 febr. 1992	Lezing met dia's door Prof. Bourgeois: "De opgravingen te Vosselare en de metaaltijden in het Land van Nevele".
27 maart 1992	Lezing met videofilm door Paul Hesters: "De klompenmaker".
1 mei 1992	Heemkundige en archeologische tocht naar Zuid-Oost-Vlaanderen.
20 juni 1992	Uitreiking prijs geschiedenis aan de leerlingen van de 6de klas.
11/12 jul. 1992	Uitreiking van bedevaartvaantjes van de H. Donatus in de kerk van Poesele.
5 sept. 1992	Interprovinciale Studiedag Volksdevotie.
19 sept. 1992	Retrospectieve tentoonstelling Ant. J. Van Hoecke, etsen.
20 dec. 1992	Rondleiding in de H. Kruiskerk te Lotenhulle o.l.v. Arnold Strobbe.

Maandag 22 februari 1993 lezing door de heer Jos Laureys in het Parochiaal Centrum te Landegem over "Onze familienamen: oorsprong, ontwikkeling en betekenis". Dertig aanwezigen.

Deze lezing werd ingericht door het Davidsfonds Landegem m.m.v. de heemkundige kring "Het Land van Nevele".

Na een algemene inleiding over het ontstaan van familienamen ging de spreker systematisch in op enkele namen en toenames die na verloop van tijd ook erfelijk werden.

Aanvankelijk hadden onze Germaanse voorouders één naam, bv. *Bernhard* die nu nog als de achternaam *Beernaert* voortleeft. Na de Germaanse laag kwam de christianisering en kreeg men namen uit het Oude- en Nieuwe Testament zoals Daniël (*Daneels*), Simon (*Symoens*).

Als onderscheidingsmiddel spelen de herkomstnamen een bijzonder belangrijke rol. Dit zijn in ons taalgebied de vele namen met *van*; het tweede lid is dan een al dan niet meer situeerbare plaatsnaam, zoals *Van Landeghem*, *Van Hyfte*, *Van Meenen*.

Een grote groep zijn de beroepsnamen waarin de namen *De Smedt* en *De Clercq* wel tot de meest frequente behoren. Vaak is het bij beroepsnamen onduidelijk of ze het echte beroep aanduiden of een (spottende) bijbedoeling hebben, zoals *De Pijper* (fluitspeler), *De Vogelaere* (iemand die vogels vangt). Een nogal poëtische groep zijn de beroepsbijnamen. Hier werd een voorwerp, dienstig om het beroep uit te oefenen, de naam zoals *Tanghe*, *Naegels*, *Pannekouke*.

Lichamelijke eigenschappen gaven ook aanleiding tot het ontstaan van namen. Voorbeelden zijn de voor de hand liggende namen *Plaetevoet* (platvoet), *Spillebeen*, *Geiregat* (gere = spleet, kier), *De Grote*, *De Corte*.

Namen die wijzen op afstamming eindigden aanvankelijk op *-seune/-sone* (*Florizoone*) wat dan werd verkort tot *-s* (*Christiaens*, *Martens*, *Michiels*, *Seghers*).

Tot slot probeerde de spreker enkele namen uit het publiek te verklaren, waarbij nog maar eens bleek dat je de verklaring van een naam best niet uit je mouw schudt. Het komt geloofwaardiger over dat je geen antwoord kan geven dan dat je zo maar iets fantaseert.

J.L.

Voorzitter

Jan LUYSSAERT
Veldestraat 26
9850 MERENDREE

Ondervoorzitter

Arnold STROBBE
Lokouter 12
9880 LOTENHULLE

Secretaris en bibliothecaris

Lieven DE RUYCK
Heistestraat 45
9850 LANDEGEM

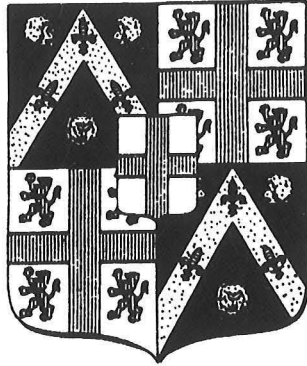
Penningmeester

André BOLLAERT
Beentjesstraat 24
9850 POESELE

Bestuursleden

Irène BUYSSÉ, Knokstraat 12, 9880 Poeke
Stefaan DE GROOTE, Peperstraat 7, 9800 Bachte-Maria-Leerne
Yvonne DE VOS, Kalkhofstraat 7, 9800 Deinze
Daniël D'HOOGÉ, Langemunt 58, 9850 Nevele
Dirk HEYNSSÉNS, Bovenstraat 12, 9850 Landegem
Albert MARTÉNS, Spinmolenplein 263, 9000 Gent
Marcel MICHIELS, Langemunt 104, 9850 Vosselare
Guido SCHAECK, Vosselarestaat 16, 9850 Landegem
Eddy VERSTRAETE, Doornbosstraat 1, 9850 Hansbeke

HEEMKUNDIGE KRING

"HET LAND VAN NEVELE"